

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

33E JAARGANG

WOENSDAG 8 DECEMBER 1948

No. 1648

COMMISSIE VAN REDACTIE:

Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;

F. de Vries;

J. H. Lubbers (Redacteur-Secretaris).

Assistent-Redacteur: A. de Wit.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË:

J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen; R. Vandeputte;

F. Versichelen.

Gegevens over adressen, abonnementen enz. op de laatste bladzijde van dit nummer.

INHOUD:

Blz.

De artikelen van deze week	963
Sommaire, summaries	963
Een „Planbureau” voor Suriname? door <i>Ir W. L. Utermark</i>	964
Minachting voor aandeelhouders door <i>Mr B. Moret</i>	966
Over het evenwicht in een systeem van internationale handelsbewegingen en de multilaterale compensaties (I) door <i>Ir M. H. Ekker</i>	967
Ingezonden stuk:	
De te verwachten bevolkingsgroei van de stad Groningen door <i>Prof. Dr E. W. Hofstee</i> , met naschrift van <i>D. H. van Dongen Torman</i>	970
London Letter door <i>Harold Wincott</i>	972
Aantekeningen:	
De botersituatie in België door <i>Ing. W. Brinckman</i>	973
De Javasehe Bank 1941—1946 en 1946—1947	974
Internationale notities:	
De Europese schrotoppositie	975
Het economisch programma van de Bizone voor 1952/53	975
Het Zweedse vierjarenplan	976
De Noorse scheepvaart	976
Marktonderzoekingen	977
Geld- en kapitaalmarkt	977
Statistieken:	
Bankstaten	977
Stand van 's Rijks Kas	978
De kolonpositie van Nederland	978
Overzicht der laatste vier verkorte balansen van De Nederlandsche Bank	979

DEZER DAGEN

het beeld, dat men kon verwachten. Sommige, vol ver-

wachting kloppende harten, zijn teleurgesteld, enkelen verging het beter dan zij mochten vermoeden.

De hoge Nederlandse autoriteiten, die door de Regering naar Indonesië waren afgevaardigd om in een hernieuwde directe poging voor de onderhandelingen met de Republiek een nieuw kleed te vinden, keren naar het vaderland terug. Naar het zich laat aanzien, is het met het nieuwe kleed gegaan als met de kleren van de keizer in Andersen's sprookje. Van degeen, die teleurgesteld is, dat ook deze tocht nog geen onmiddellijk welslagen had, zou men met een momenteel zeer actuele versregel allicht vermoeden: „'t Is een vreemdeling zeker”.

„Wie de koek krijgt, wie de gard”. De stafcommissie, die voor een strenge uitdelingsautoriteit, het Amerikaanse Congres, het materiaal voor deze beslissing moest verzamelen, heeft aan menige deur geklopt. Zij kwam tot toespoken van lof en blaam. Het Europees Hulpprogramma heeft de economische eenwording van de deelnemers nog niet bewerkt.

Groot-Brittannië, zo zegt zij, moet worden toegesproken over zijn schuchterheid; het wil de vrienden, die men geschikt acht, niet genoeg in het spel betrekken. En Frankrijk past niet genoeg op zijn zaakjes; dat bederft het spel. (De index van de Franse industriële productie, berekend door de New York Herald Tribune, toont voor October jl: een daling met 20 pCt in vergelijking met het eerste halfjaar van 1948).

Een aanmoedigende schouderklop is echter mogelijk; de productie is over het algemeen in flinke mate gestegen. Aan het Congres thans om uit te maken, of de deugd groot genoeg is om verdere beloning te verdienen. Het voorstel tot verlenen van versterkte steun door de voor vijftien maanden bestemde bedragen in een jaar tijds toe te wijzen, is reeds geuit.

De Amerikaanse economie kan in elk geval vrij naar voren komen. De productie-indices voor October hebben de stabiliteit, op hoog peil, weer doorbroken; de industriële voortbrenging ligt thans 95 pCt boven het gemiddelde van 1935—1939. Het gehele economisch leven, met de seizoentop nog in uitzicht, werkt op volle kracht.

„Makkers staakt Uw wild geraas”, zo ongeveer kan men de verkiezingsuitslag voor West-Berlijn opvatten. Na alles, wat hun de laatste maanden is overkomen, cumulerend in de instelling van een afzonderlijk gemeentebestuur voor Oostelijk Berlijn, hebben de Westelijke Berlijners in groten getale voor de middenpartijen gestemd. Onverdroten gaat inmiddels door en voor bemiddelaars het opstellen van nota's voort.

Bij elk feest slaat echter het klokje van gehoorzaamheid. Na het ferme gesprek over Palestina en een aangenomen resolutie — een commissie van goede diensten zonder omschreven taak — menen vele afgevaardigden, met uitzondering van die van Groot-Brittannië, dat dit moment voor de algemene vergadering van de Verenigde Naties is gekomen. Althans men wil verdagen, want „de zak is nog niet leeg, de klucht niet afgespeeld”, zoals de Genestet schreef, natuurlijk in zijn Sint-Nicolaasavond.

HAV BANK - SCHIEDAM
PERSONEEL-VERZEKERING

Behandeling van alle
 bankzaken

* *

Bezorging van alle
 assurantiën.

R. MEES & ZONEN

BANKIERS EN ASSURANTIE-MAKELAARS
 AMSTERDAM - ROTTERDAM - 'S-GRAVENHAGE
 DELFT - SCHIEDAM - VLAARDINGEN

N.V. BRONSWERK

AMERSFOORT

AMSTERDAM

ROTTERDAM

Afd. **Pijpleidingen**

V/H BECHT & DYSERINCK

Afd. **Warmtetechniek**

V/H HUYGEN & WESSEL

Afd. **Luchttechniek**

V/H BECHT & DYSERINCK

Afd. **Koeltechniek**

V/H HUYGEN & WESSEL

Afd. **Electrotechniek**

V/H HUYGEN & WESSEL

Land- en Scheepsinstallaties

Koninklijke
 Nederlandsche
 Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
 Schiedam

N.V. KONINKLIJKE
 NEDERLANDSCHE
 ZOUTINDUSTRIE

Beekelo · Hengelo

ZOUTZIEDERIJ

*Fabriek van.
 zoutzuur, (alle kwaliteiten)
 vloeibaar chloor
 chloorbleekloog
 natronloog, caustic soda.*

EERSTE NEDERLANDSCHE

Verzekering Mij. op het Leven en tegen Invaliditeit N.V.

Gevestigd te 's-Gravenhage

ADMINISTRATIEKANTOOR DORDRECHT · BELLEVUESTRAAT 2, TELEFOON 5346

Personeels-Pensioenverzekering

verschafft directe fiscale besparing — afschrijving van
 toekomstige lasten — bijvende sociale voldoening
 Vraagt U eens welgedocumenteerd advies aan ons
 BUREAU VOOR COLLECTIEVE CONTRACTEN

met papier geïsoleerde kabels
 voor zwakstroom en sterkstroom

koperdraad en koperdraadkabel
 kabelgarnituren, vulmassa en olie

NKFE
 N.V. NEDERLANDSCHE KABELFABRIEK
DELFT

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK.

Ir W. L. Utermark, Een „Planbureau” voor Suriname?

Bestaat er een redelijke kans, dat men erin zal slagen een doelmatig werkprogramma ten behoeve van de economische verheffing van Suriname te ontwikkelen en te verwezenlijken, zonder daarbij over te gaan tot de instelling van een „Planbureau”?

Suriname woekert, op enkele punten na, nog op een economische basis van 100 à 125 jaar geleden. Economische ontwikkeling vereist grote kapitaaluitgaven, die het land zelf niet kan opbrengen. Nederland is zich van zijn taak t.o.v. Suriname langzamerhand bewust geworden.

In Mei 1945 verscheen in Suriname het rapport van de Commissie voor Na-oorlogse Problemen; de instelling van het Welvaartsfonds schiep de mogelijkheid om de verheffing van Suriname met kracht ter hand te nemen. Op 8 April 1948 maakte de Gouverneur een resolutie openbaar, waarin een aantal specifieke projecten op het werkplan van het Welvaartsfonds werd geplaatst.

Zal deze strakke opzet tot resultaten leiden? Te vrezen is, dat het probleem van Suriname's verheffing te simplistisch wordt opgevat. Wordt een planbureau opgericht, dan kan de ontwikkeling *in haar geheel* worden overzien en harmonisch geleid.

Mr B. Moret, Minachting voor aandeelhouders.

Hoe is de huidige geringe waardering voor aandeelhouders te verklaren? In de eerste plaats is dit een overblijfsel uit de bezettingstijd, waarin de toepassing van het leidersbeginsel, ook in de privaatrechtelijke onderneming, de almacht van de algemene vergadering heeft uitgeschakeld. Een tweede oorzaak is het relatieve gemak, waarmee het bedrijfsleven na de oorlog grote winsten heeft gemaakt. Tenslotte kan worden gewezen op de willigheid en het goedgelovig optimisme, waarmee de kapitaalbezitters de kort na de oorlog plaatsgevonden hebbende aandelenemissies hebben opgenomen.

Men dient echter te bedenken, dat voor het bedrijfsleven een samengaan van arbeid en kapitaal noodzakelijk is. Wordt de huidige situatie gecontinueerd, dan zou wellicht een toestand kunnen ontstaan, waarin het praktisch onmogelijk zou zijn voor gezonde nieuwe projecten om aandelenkapitaal te vinden, tot grote schade voor Nederland's industrialisatie.

Ir M. H. Ekker, Over het evenwicht in een systeem van internationale handelsbewegingen en de multilaterale compensaties (I).

Op initiatief van de Benelux-landen is einde 1947, nadat als eersten Frankrijk en Italië waren toegetreden, tot stand gekomen een accoord betreffende compensatie in het inter-Europese betalingsverkeer, waarbij de Bank voor Internationale Betalingen te Bazel als verrekeningscentrum ging fungeren. Uitbreiding van deze „Bazelse compensatie” vormt een der essentiële elementen van de op 16 October jl. te Parijs gesloten overeenkomst, welke het betalingsverkeer tussen de E.R.P.-landen regelt. Schrijver stelt zich ten doel, een methode van analyse aan te geven, door middel waarvan men een systeem van internationale handelsbewegingen „doorzichtig” kan maken.

SOMMAIRE.

Ir W. L. Utermark, Un „Planbureau” pour la Guyane hollandaise?

Le développement économique de la Guyane hollandaise peut être considéré comme primitif. Une amélioration de cette situation postule l'investissement de capitaux considérables que le pays n'est pas à même de produire. Les Pays-Bas y ont une tâche, importante à remplir. Un „Welvaartsfonds” a été créé récemment, tandis que cette année-ci un état a été dressé relatif aux travaux à exécuter. L'installation d'un „Planbureau” pourrait probablement coordonner avantageusement les travaux nécessaires au développement économique.

Mr B. Moret, Le mépris pour les actionnaires.

Pour le moment la situation des actionnaires n'est pas brillante. On l'explique de plusieurs façons: l'application du „leidersbeginsel”, système datant de l'occupation, les bénéfices faciles réalisés après la guerre, l'optimisme des capitalistes à l'égard de nouvelles émissions. Pourtant, il y a un danger qu'actuellement les bailleurs de fonds se montreront plus réticents, ce qui n'avantagera pas l'industrialisation des Pays-Bas.

Ir M. H. Ekker, L'équilibre dans le système international des mouvements commerciaux et les compensations multilatérales (I).

L'auteur développe une méthode d'analyse à l'aide de laquelle il y a un moyen de suivre dans ses moindres détails le système des mouvements commerciaux internationaux.

SUMMARIES.

Dr W. L. Utermark, A „Central Planning Office” for Surinam?

Surinam suffers under a very low degree of economic development. Large capital expenditures are necessary to reach prosperity. In this respect the Netherlands has an important task. As a matter of fact, the Netherlands has, after the war, established a „Welfare Fund” for Surinam. Additionally a list of projects to be executed was recently agreed upon. However, to avoid a serious lack of co-ordination, a „Central Planning Office” in Surinam might prove to be very useful.

Dr B. Moret, Disdaining the shareholder.

At present shareholders seem rather to be held in contempt. There are several causes for this attitude: the application of the „Führerprinzip” during the German occupation, easy profits of business after the war, optimism of capital owners with regard to new issues. However, the danger exists that at present capital owners will show some reservedness, at the cost of Holland's industrialization.

Dr M. H. Ekker, Some remarks on international trade equilibrium and multilateral compensations (I).

The writer develops a method of analysis which might be useful to get complete and detailed insight into a system of international trade movements.

EEN „PLANBUREAU” VOOR SURINAME?

Zowel van Nederlandse zijde als door enkele vooraanstaande Surinamers werd mij gedurende de laatste maanden de vraag gesteld, of het niet wenselijk zou moeten worden geacht, dat in Suriname een „Planbureau” zou worden opgericht.

Ik geef er de voorkeur aan, die vraag in een tijdschrift wat uitvoeriger te behandelen, omdat een concrete beantwoording ervan wellicht tot misverstand aanleiding zou kunnen geven.

Had men mij dezelfde vraag twee jaar geleden gesteld, dan zou ik die zonder aarzelen positief hebben beantwoord. Er is in die jaren echter veel gebeurd op het gebied der voorbereiding van Suriname's economische ontwikkeling. En daarbij werd niet de weg ingeslagen, daartoe eerst een Planbureau in het leven te roepen. Met het leveren van kritiek, welke later wellicht overbodig zou kunnen blijken te zijn, bewijst men het land geen dienst, omdat daarmee al te gemakkelijk iets kapot zou kunnen worden gemaakt van het moeizaam opgebouwde systeem, hetwelk men met „Welvaartsfonds” placht aan te duiden.

De vraag, zoals ze mij werd gesteld en zoals ik die twee jaren geleden kort en bondig had kunnen beantwoorden, dient thans echter anders te worden voorgedragen. Zij zou kunnen luiden: *bestaat er redelijke kans, dat men erin zal slagen een doelmatig werkprogramma ten behoeve van de economische verheffing van Suriname te ontwikkelen en te verwezenlijken, zonder daarbij over te gaan tot de instelling van een „Planbureau”?*

Ter beantwoording van die vraag zou ik eerst nader in willen gaan op de economische situatie van het land en daarna op de opzet van het Welvaartsfonds, daarbij aannemend, dit betoog hier te houden voor hen, voor wie Suriname en Welvaartsfonds iets meer betekenen dan klanken. Tevens zou ik willen verwijzen naar het artikel van W. F. H. Laret in „E.-S.B.” van 1 September 1948¹⁾, met welks inhoud ik mij geheel kan verenigen en waarvan ik de lezing een ieder moge aanbevelen.

Het economisch herstel van Suriname.

In het oog houdend, dat in de tegenwoordige tijd geen enkel land, waar ook ter wereld, economisch geheel onafhankelijk is en dat daarentegen de inschakeling in wereldverkeer, wereldhandel, wereldvoorraadvorming en... wereldcrises onvermijdelijk is geworden, dient elk land zijn welvaart ook in dat grote wereldverband te bezien.

Kon men vroeger met zekere zelfgenoegzaamheid tevreden zijn met de staat van economische ontwikkeling van eigen land, de noodzaak dwingt, daarbij een andere, een internationale maatstaf aan te leggen.

Wanneer men nu onbevooroordeeld in het kort moet beschrijven, hoe het daarmede in Suriname is gesteld, dan moet men erkennen, dat het land, op enkele punten na, nog woekert op een economische basis van 100-à 150 jaar geleden. Op enkele punten na, maar die zijn dan ook zó opgenoemd: Paramaribo, welke stad zich heeft ontwikkeld tot een aantrekkelijk centrum, vooral voor de handel, Moengo, de Amerikaanse bauxietstad, welke geheel als enclave met Amerikaans geld werd ontwikkeld, en Nieuw Nickerie, waar een paar Nederlandse pioniers met succes een mechanisch landbouwbedrijf tot stand brachten. In de laatste jaren komt daarbij dan nog de nederzetting der Surinaamse Bauxiet Maatschappij te Paramaribo en die der Billiton Maatschappij te Onverdacht, op enkele tientallen kilometers van Paramaribo gelegen. Wil men nog vollediger zijn, dan zou nog Coronie als cocoscentrum mogen worden genoemd.

Van deze punten zijn Moengo en Nieuw Nickerie slechts te water met Paramaribo verbonden, de eerste plaats op bruikbare, de laatste slechts op zeer gebrekkige wijze.

Verwonderlijk is dat niet, omdat Suriname een land is,

arm aan bevolking. Bovendien is de fysisch-geografische gesteldheid van het land zeer gevarieerd, waardoor de landbouw steeds grote risico's in haar projecten kreeg te verdisconteren. Maar bovendien staat een groot gedeelte van het land gedurende een gedeelte van het jaar onder water, waardoor de aanleg van kostbare kunstwerken ten behoeve van de waterhuishouding noodzakelijk is.

Het is een land van zeer behoorlijke afmetingen, bestaande uit een kuststrook, welke ten dele geschikt te maken is voor de landbouw, en een groot achterland met veel bos en met de mogelijkheid, in de bodem nog een enkele verrassing aan te treffen. De uitgestrektheid en de samenstelling der bossen zomede het daar veelvuldig voorkomen van malaria zijn oorzaak, dat de weinige ontsluiting, waarvan in Suriname sprake is, nog voornamelijk plaats had in de gemakkelijk te bereiken en practisch malaria-vrije kuststrook.

Van de vele plantages, welke zich in de loop der vorige eeuwen langs de rivieren Suriname, Commewijne, Cottica, Saramacca en Para, met Paramaribo als afscheephaven hadden gevormd, is niet heel veel meer over. Ik zou dan ook genegen zijn, de plantages, welke nog produceren, tot het economisch gebied van Paramaribo te willen rekenen.

Met de hoofdstad zelf is het in Suriname als in vele andere landen: Parijs is Parijs, maar Parijs is Frankrijk niet. Zo dienen de problemen van Paramaribo m.i. te worden bezien wel in verband met die van Suriname, maar vooral niet als voorbeeld van die van Suriname, en het is m.i. zelfs nog zeer de vraag, of ze wel voorkeur in de oplossing ervan dienen te krijgen.

In dat grote land laten die enkele punten, welke op moderne economische basis tot ontwikkeling werden gebracht, geen tekenen zien van een neiging naar elkaar toe te zullen groeien. Daarin ligt geen verwijt, want in een land, waar arbeidskrachten en verbindingswegen ontbreken en waar voorts verschillende factoren aan een economische ontsluiting in de weg staan, zal men weinig of niets, dat op eigen groei gelijk, mogen verwachten.

Het wordt daarom thans wel algemeen aangenomen, dat een economische verheffing van Suriname alleen mogelijk is met zeer intensieve steun van buiten af.

Dat in de laatste tijd de bosexploitatie krachtig ter hand wordt genomen, maakt tevens, dat het grote achterland met meer banden aan de kuststrook wordt gebonden.

Er is sprake van, dat de te New York gevestigde „Free-Land League for Jewish Territorial Colonization” een Joodse nederzetting in Suriname zal maken. Ik zou daarin willen zien het tot stand brengen van een nieuw punt van moderne economische ontwikkeling met de knappe kans, dat het binnen zeer afzienbare tijd met twee andere punten, Paramaribo en Nieuw Nickerie (eventueel Coronie), zou kunnen worden verbonden. En dat zou naar mijn mening een goede stap zijn in de richting der algehele economische verheffing van het land.

Zonder de aanwending van grote middelen of, om het anders te zeggen, zonder grof geschut te gebruiken, zal men de achterstand niet inhalen op een wijze, welke in de toekomst leidt tot de mogelijkheid tot internationale mededinging in de wereldhandel. Men versta mij goed: ik behandel hier niet het vraagstuk der Jodenkolonisatie op zich zelf, doch ik wil er slechts het hierboven aange- stipte voordeel van belichten.

Dat dergelijke middelen grote kapitaalsuitgaven met zich brengen is duidelijk en dat die niet in het land zelf kunnen worden gevonden staat vast. Nederland vond voor zijn geld gemakkelijk emplooi, waaraan minder risico verbonden was dan aan belegging in Suriname, en dat geld wendde zich niet tot Suriname. Toen kwam het ogenblik, dat Nederland zich bezon, dat het toch wel van de allergrootste betekenis was, dat op dat punt van het Westelijk halfrond de Nederlandse vlag zou blijven waaien. En langzamerhand werd het Nederlandse volk zich ervan

¹⁾ „Suriname, opbouwmoelijkheden en -mogelijkheden”, blz. 689.

bewust, dat aan haar de taak is, Suriname aan de nodige middelen voor zijn economische verheffing te helpen.

Het is de grote verdienste van de pas afgetreden Gouverneur Mr J. C. Brons en de toenmalige administrateur van Financiën Mr C. C. W. Uffellie, naar een weg te hebben gezocht om die economische verheffing met kracht te kunnen aanpakken. In Mei 1945 verscheen het rapport van de Commissie voor Na-oorlogse Problemen, waarvan Mr Uffellie voorzitter was.

Moge er aanvankelijk, misschien niet ten onrechte, van vele zijden kritiek zijn vernomen op de oorspronkelijke opzet van het Welvaartsfonds, waarbij dit als hulpmiddel werd gebruikt om posten, welke op de gewone begroting thuis behoren, een stempel te geven van „buitengewoon en welvaart-bevorderend”, het staat echter voor mij vast, dat aan Mr J. C. Brons de eer toekomt, aanvankelijk in samenwerking met Mr C. C. W. Uffellie, de stoot te hebben gegeven tot de instelling van het Welvaartsfonds, waardoor de mogelijkheid werd geschapen, de economische verheffing van Suriname met kracht ter hand te nemen.

Gouverneur Bröns was geen planoloog en de gewenste adviseurs stonden lang niet altijd te zijner beschikking op het ogenblik, dat hij die nodig had. Niettegenstaande hij zijn tekortkomingen in deze zelf duidelijk aanvoelde, zette hij door, gerechtvaardigde kritiek trotserend, omdat hij in de eerste plaats ervan overtuigd was, dat er nu buitengewone maatregelen genomen en buitengewone middelen dienden te worden gevonden en dat de tijd, welke nodig zou zijn geweest om een deskundige apparatuur in het leven te roepen, niet verloren mocht worden.

Dit doorzettingsvermogen van Gouverneur Brons heeft zowel in Suriname als hier te lande zóveel respect afgedwongen, dat zich hoe langer hoe meer lieden voor de Surinaamse zaak gingen interesseren en dat de aan hem uitgebrachte adviezen steeds talrijker en deskundiger konden worden.

Als kroon op zijn werk maakte Mr Brons op 8 April 1948 als Gouverneur van Suriname, tevens als Beheerder van het Welvaartsfonds, de volgende resolutie openbaar:

No. 153 W.F. Paramaribo, 8 April 1948.

*De Gouverneur van Suriname,
Beheerder van het Welvaartsfonds.*

Gelet op artt. 5 en 6 van de Wet op het Welvaartsfonds Suriname;

Gehoord de Raad van Advies van het Welvaartsfonds Suriname,

Besluit:

A. Te plaatsen op het werkplan van het Welvaartsfonds Suriname:

1. Luchtkartering van een deel van het grondgebied van Suriname;
2. Immigratie van arbeiders uit het Caraïbisch gebied;
3. Bevordering van woningbouw;
4. Bevordering van natuurwetenschappelijke onderzoeken;
5. Oprichting van een credietinstelling;
6. Bouw van een nieuwe haveninrichting te Paramaribo;
7. Uitbreiding van het scheepvaartverkeer op de rivieren in Suriname en in het Caraïbisch zeegebied;
8. Wegenaanleg in Nickerie;
9. Bevordering van de winning van delfstoffen;
10. Aanleg van nieuwe en verbetering van bestaande polders;
11. Bevordering en uitbreiding van middenstand en kleine landbouw;
12. Oprichting van een Citrusexportorganisatie annex vruchtenverwerkingsbedrijf;
13. Bevordering van de industriële ontwikkeling;
14. Oprichting van een mechanisch houtwinningsbedrijf;
15. Maatregelen in het belang van de volksgezondheid;
16. Verbetering stadsaanleg te Paramaribo;

welke objecten nader zijn toegelicht in de hier volgende memorie.

B. Het bovenomschreven werkplan openbaar te maken middels plaatsing in het Gouvernements-Advertentieblad, alsmede dit over te leggen aan de Staten-Generaal en aan de Staten van Suriname.

De Gouverneur van Suriname,
Beheerder van het Welvaartsfonds,
J. C. BRONS.

Het Welvaartsfonds.

Bij bovenstaande „resolutie” was een uitvoerige „Memorie van Toelichting” gevoegd, waarmede naar mijn gevoelen een stuk van grote verdiensten het licht zag. In het algemene gedeelte dier memorie wordt o.a. gezegd:

„Aldus is ontstaan een complex van maatregelen, waarmede binnen een aantal jaren 'n groot deel van de voor het Welvaartsfonds beschikbare, 30 mill. Sur. Crt. zal zijn gemoeid”.

Er is hier uitgegaan van de realiteit, te kunnen beschikken over een bepaald bedrag, en gezien de huidige stand van zaken en de thans heersende meningen, is dat ook waarschijnlijk wel het verstandigste standpunt.

Men heeft hier een zorgvuldig en met behulp van vele deskundigen opgemaakt „werkplan” gekregen, hetgeen men ongeveer in volgorde der daarin neergelegde urgentie wil gaan verwezenlijken, daarbij blijvend binnen het kader van het ervoor beschikbaar gestelde bedrag. Nogmaals: dit standpunt is reëel en degelijk.

Zou er nog een ander standpunt verdedigbaar zijn? In theorie ja. Men zou de opzet ook volkomen planologisch kunnen zien, waarbij langs bepaalde lijnen van ontwikkeling het doel wordt nagestreefd, ongeacht de kosten, waarbij tevens een in- en uitwendige coördinatie en een bepaalde synchronisatie is uitgestippeld. Daardoor wordt een grotere soepelheid van werken mogelijk, waardoor wellicht de aanpassing bij bepaalde onvoorziene ontwikkelingen gemakkelijker valt te realiseren. Dit standpunt mist echter veel van de realiteit van het ogenblik en zeker van de „degelijkheid”, waarom het voor Suriname, gezien in verband met de bestaande verhoudingen praktisch onaanvaardbaar zou zijn. De intomende kracht, slechts over een betrekkelijk klein bedrag te kunnen beschikken, zou een dergelijke opzet te sterk aan banden leggen.

Zal het Welvaartsfonds in de toekomst geen moeilijkheden ervan ondervinden, dat het uitging van een betrekkelijk star werkplan, hetwelk is opgebouwd uit een serie werkobjecten? Of met andere woorden: zal het inderdaad mogelijk zijn, door uitvoering van de verschillende werkobjecten, genoemd in het op 8 April 1948 gepubliceerde „werkplan”, te geraken tot de economische verheffing van Suriname? Ik vrees, dat men teleurgesteld zal worden in de mate, waarop uiteindelijk die verheffing zal worden bereikt. Zeker, praktisch alle zestien punten zullen, na verwezenlijking, Suriname een eind op de goede weg helpen brengen, maar toch ben ik bang, dat het probleem te simplistisch wordt gezien en te weinig werkelijk planologisch.

Natuurlijk zijn er verschillende punten, zoals de wegenaanleg in Nickerie (8), de aanleg van nieuwe en de verbetering van bestaande polders (10), welke voornamelijk op zichzelf kunnen worden gezien. Het is ook vrij eenvoudig voor een deskundige, er een schema van kosten voor te maken. Voor andere punten daarentegen is dat veel moeilijker. Beziet men bijvoorbeeld de immigratie van arbeiders uit het Caraïbisch gebied (2) in verband met de bevordering van woningbouw (3), dan blijken deze onderwerpen in het gehele ontwikkelingsplan zó prominent te zijn, dat men zich afvraagt, of daaraan niet in elk opzicht voorrang moet worden gegeven, zodat het onjuist moet worden geacht, de verwezenlijking ervan in het algemeen aan een bepaald budget te binden (al behoort dit niet te gelden voor bepaalde onderdelen ervan).

Bij lezing der Memorie van Toelichting bij het „werkplan”, dat wij hier op het ogenblik bespreken, komt men sterk onder de indruk, dat ongeveer dezelfde methode wordt gevolgd als bij de opstelling der Begroting: de beschikbare gelden worden pond-pondsgewijze over de Departementen verdeeld. Die indruk wordt nog sterker, indien men bedenkt, dat de Gouverneur „Beheerder van het Welvaartsfonds” is.

Er is een Frans spreekwoord, dat zegt: *aux grands maux les grands remèdes*. De economische achterlijkheid van Suriname is zeker „un grand mal”, maar mag men ook beweren, dat het Welvaartsfonds „un grand remède” is? Een daarnaar moet m.i. toch worden gezocht, wil men het gestelde doel bereiken.

De oprichting van een credietinstelling (punt 5) zou ik in hoge mate toe willen juichen. Late men echter zorgen, dat die instelling tevens een zodanige internationale positie kan innemen, dat ze de credietverlening in zo ruim mogelijk verband kan bezien. Maar laat tevens de instelling een vertrouwde bron van informatie zijn ter oriëntering van de Surinaamse handel en industrie op het nabijgelegen zowel als op het verderafgelegen buitenland.

Op het schaakbord van het Welvaartsfonds zijn veel stukken geplaatst, meestentijds door de diverse Departementscheis en hun deskundige adviseurs. Wie gaat nu echter het spel spelen? In de laatste decennia ziet men zulk een positie nogal eens toevertrouwd aan een planoloog. De planologie is een moderne tak van wetenschap, welke zowel de economische sociologie als de sociale economie en de urbanologie omvat. Dit is voorzeker ook de reden, waarom velen zich afvragen, of er in Suriname geen „planbureau” dient te worden opgericht, vanwaar uit het spel zal worden gespeeld met aan het hoofd een van de Departementen onafhankelijk man, die tot uitsluitende taak heeft, de ontwikkeling *in haar geheel* te bezien en de uitvoering der details ieder op het juiste moment in beweging te brengen.

Het antwoord is hierbij naar mijn mening aan de Gouverneur, die heeft te beoordelen, of zowel wat de organisatie van het Welvaartsfonds-bureau als wat de personeelsbezetting daarvan betreft, een goede gang van zaken, zoals hierboven in het kort werd geschetst, gewaarborgd mag worden geacht. Daarmede is tevens de in de titel van dit artikel gestelde vraag: *Een „Planbureau” voor Suriname?* beantwoord.

Men valle niemand hard, wanneer mocht blijken, dat ten bate van één of ander onderwerp, op een onvoorzien ogenblik een paar miljoen gulden beschikbaar moeten komen, teneinde daarmede enkele schaakfiguren in beweging te houden om het spel te spelen.

Want de degelijkheid, waarmee Gouverneur-Brons zijn werkplan heeft omkleed, kan op een gegeven ogenblik oorzaak zijn, dat zich „*les défauts de la qualité*” gaan vertonen, en dat de opzet, toe te hebben willen komen met het beschikbare bedrag, zou worden gelogenstraf.

Amsterdam.

W. L. UTERMARK.

MINACHTING VOOR AANDEELHOUDERS.

Het bericht, waarbij de Vereenigde Blikfabrieken mededeling deed van haar plan om een administratiekantoor op te richten, waar de aandeelhouders hun aandelen kunnen inleveren tegen afgifte van niet-roeyeerbare certificaten, en de dwang, die hierbij zou worden uitgeoefend op de aandeelhouders, door alleen in het geval, dat men de originele aandelen inleverde, het dividend van 1946 en 1947 van 10 pCt in certificaten uit te betalen, geeft mij deze ontboezeming in de pen¹⁾.

¹⁾ Op de sinds het schrijven van dit artikel gehouden vergadering van aandeelhouders der Vereenigde Blikfabrieken, heeft het Bestuur medegedeeld, dat haar voorstel gedaan was op wens van de Regering, en heeft men, onder invloed van de uitgeoefende critiek, de dwang laten varen.

Immers, dit geval van minachting voor aandeelhouders staat niet alleen, doch is een symptoom van een na de oorlog in brede kringen heersend gevoelen. De grondgedachte van ons naamloze vennootschapsrecht, dat de aandeelhouder de ondernemer is, is wel ver uit het bewustzijn weggezonden en de positie van de aandeelhouder is op dit ogenblik beter te vergelijken met die van de postconcurrerende crediteur, naar de uitdrukking van notaris Mr H. M. A. Schadee.

Hoe is deze geringe waardering van aandeelhouders te verklaren?

Naar mijn mening is dit in de eerste plaats een overblijfsel van de bezettingstijd. De toepassing van het leidersbeginsel, ook in de privaatrechtelijke onderneming, heeft de almacht van de algemene vergadering uitgeschakeld. De openlijke minachting, waaraan in de bezettingstijd diegenen werden blootgesteld, die een arbeidsloos inkomen genoten, heeft de positie van de aandeelhouders verder verzwakt.

Bij de Overheid konden in die dagen slechts degenen, die in het arbeidsproces waren ingeschakeld, genade vinden en ontbrak alle appreciatie voor hem, die als kapitaalbezitter de vruchten van vroeger verrichte arbeid wilde genieten. Men denke in dit verband slechts aan de commissarisbelasting en de superdividendbelasting.

Een tweede oorzaak voor dit verschijnsel zie ik in het relatieve gemak, waarmee het bedrijfsleven na de oorlog grote winsten heeft gemaakt. Succes leidt tot zelfoverschatting en de mooie geldresultaten — vaak slechts ten dele reële winsten en meer een gevolg van de depreciatie van het ruilmiddel dan van quantitative vooruitgang — brengen de bestuurders der ondernemingen er toe alles toe te schrijven aan hun eigen arbeid en initiatief en te vergeten het risico, dat de kapitaalverstrekkers hebben gelopen in de jaren, dat de winsten minder gemakkelijk waren te behalen.

Tenslotte zou ik willen wijzen op de willigheid en het goedgelovige optimisme, waarmee de kapitaalbezitters de kort na de oorlog plaatsgevonden aandelenemissies hebben opgenomen. Wat hen tot deze willigheid heeft gebracht, is een mengsel van invloeden geweest: ruimte aan geldmiddelen en angst voor devaluatie, vreugde om na vele jaren van verstarring weer eens aan nieuwe schoonschijnende projecten deel te nemen, vertrouwen in de opbloei van Nederland.

Een feit is het, dat op het ogenblik maar al te vaak vergeten wordt, dat voor het bedrijfsleven een samengaan van arbeid en kapitaal noodzakelijk is en dat een overschatting van één dezer beide factoren boven de ander een ongewenste toestand schept.

In dit verband is het ook te betreuren, dat de tegenwoordige Regering de bovengeschetste mentaliteit van de Overheid uit de bezettingstijd continueert en in feite niets doet om de positie van de kapitaalverstrekker aantrekkelijker te maken. Ondanks veel gepraat over spaarcampagnes en de noodzaak voor Nederland tot industrialisatie blijft de spaarder-kapitaalbezitter een weinig geacht en zwaar belast wezen.

Ook de bestuurders der naamloze vennootschappen tonen veelal weinig appreciatie voor hem. Heeft men voor nieuwe projecten hem nodig, dan moet hij uiterst dankbaar zijn, dat hij met zijn geld mag meedoen. Meestal maakt men dan eerst een statutaire constructie, zodanig, dat aan een kleine groep van oprichters vergaande oligarchische rechten komen. En heeft de aandeelhouder eenmaal zijn geld in de onderneming geïnvesteerd, dan wordt hij verder als een onmondige beschouwd, aan wie men zo min mogelijk vertelt en die tevreden moet zijn met een op de tegenwoordige rentevoet gebaseerd dividend. Een zeer belangrijk deel van de winsten valt aan de werkers toe, de directie en soms het overig personeel. Als symptoom wijs ik in dit verband op de zogenaamde bruto methode van tantiëmeberekening, waarbij de Vennootschaps- en Onder-

nemingsbelasting voor de berekening van het directie-tantième buiten beschouwing blijven. Deze methode, die misschien fiscaal-rechterlijk verdedigbaar is, leidt echter vaak tot economisch zeer ongewenste resultaten. Van de voor aandeelhouders beschikbare rest van de winst worden grote bedragen gereserveerd, omdat de meeste bedrijven door de prijsstijging der goederen liquiditeits-moeilijkheden ondervinden.

Een andere uiting van de geringe waardering voor aandeelhouders vindt men in het verschijnsel, dat sommige ondernemingen er toe overgaan geen accountantsverklaringen meer te publiceren. Men ontkent niet het nut van een accountant, doch heeft er bezwaar tegen, dat deze door bepaalde opmerkingen in zijn verklaring aandeelhouders te wijs zou maken. In de prospecti voor emissies vindt men bijna nooit accountantsverklaringen omtrent de juistheid der gepubliceerde cijfers.

In het voorafgaande heb ik de oorzaken aangegeven, die naar mijn mening er toe hebben geleid, dat ondanks alles de kapitaalbezitters bereid waren hun geld aan het bedrijfsleven ter beschikking te stellen. De laatste maanden is een duidelijke kentering merkbaar. De geldruimte houdt op en men heeft ervaren, dat het niet alles goud is wat zo mooi blinkt in de prospecti voor nieuwe emissies. Men wordt zich weer bewust, dat de aandeelhouders zeer reële risico's lopen. Wanneer door degenen, die aandelenkapitaal wensen aan te trekken, en door de Overheid niet een mentaliteit 'getoond wordt van meer appreciatie voor de kapitaalbezitters, zou dit wel eens kunnen leiden tot een toestand, waarin het practisch onmogelijk zou zijn voor gezonde nieuwe projecten om aandelenkapitaal te vinden, tot zeer grote schade voor de industrialisatie van Nederland. Moge men hier tijdig begrip voor krijgen en de aandeelhouders weer de rechten geven, die aan een gelijkwaardige deelgenoot in het bedrijfsleven toekomen.

Rotterdam.

Mr B. MORET.

OVER HET EVENWICHT IN EEN SYSTEEM VAN INTERNATIONALE HANDELS- BEWEGINGEN EN DE MULTILATERALE COMPENSATIES (I).

Inleiding.

Zoals men weet vormt de uitbreiding der „Bazelse” compensatie een der essentiële elementen van de op 16 October jl. te Parijs gesloten overeenkomst, welke het betalingsverkeer tussen de E.R.P.-landen regelt.

Het is niet mijn bedoeling in dit artikel een beschrijving van deze multilaterale compensatie te geven en nog minder om deze compensatie aan een critische beschouwing te onderwerpen. Mijn doel is veeleer te trachten een methode van analyse aan te geven, door middel waarvan men een systeem van internationale handelsbewegingen „doorzichtig” kan maken. Daarbij zal het accent vooral worden gelegd op het evenwichtskarakter der verschillende com-

ponenten, welke wij zullen onderscheiden. Tegen de achtergrond van het aldus gewonnen inzicht zal besloten worden met een enkele opmerking over de betekenis der multilaterale compensaties.

Wij zullen de gedachtengang volgen aan de hand van een eenvoudig voorbeeld, waartoe wij de handelsbewegingen kiezen tussen een kleine groep Westeuropese landen in 1947 (volgens de voorlopige cijfers). Deze handelsbewegingen zijn gegeven in de matrix van tabel 1.

Het totale volume van de onderlinge handel in onze landengroep wordt gevormd door de som van alle importen, welke natuurlijk gelijk is aan de som van alle exporten. Wij vinden dit volume als het totaal van tabel 1 (\$ 3.500 miljoen).

Bilaterale evenwichtcomponent en netto-posities.

Een zeer belangrijk gedeelte van deze handelsbewegingen blijkt bilateraal in evenwicht te zijn. Wij kunnen dit deel afzonderlijk door bilateraal te salderen en verkrijgen aldus het systeem van bilaterale surplussen, weergegeven in tabel 2.

De bilaterale evenwichtcomponent is gelijk aan het verschil tussen de totalen van de tabellen 1 en 2, dus \$ 3.500 mln — \$ 610 mln = \$ 2.890 mln. Deze component vertoont uiteraard, zowel voor elk land afzonderlijk als voor het gehele systeem, een uitgesproken evenwichtskarakter.

Even duidelijk is het niet-evenwichtskarakter, zowel voor elk land afzonderlijk als voor het gehele systeem, van de component gevormd door de som der „overall”-surplussen. Deze som is natuurlijk voor de importsurplussen en voor de exportsurplussen even groot en bovendien in beide tabellen gelijk (\$ 340 mln).

De „tussencomponent”.

Tussen deze beide ligt echter een derde component, in ons voorbeeld ter grootte van \$ 610 mln — \$ 340 mln = \$ 270 mln. Deze component wordt gevormd door die bilaterale surplussen, waarvoor elk der landen, ten opzichte van de rest van de groep, in evenwicht is. Hij is dus gelijk aan de som van de import-surplussen van de netto-exporterende landen alsook aan de som van de export-surplussen der netto-importerende landen.

Heeft deze tussencomponent een evenwichtskarakter of niet? Om deze vraag te kunnen beantwoorden dienen we eerst nader te bepalen, wat we onder dit evenwichtskarakter verstaan. Het ligt, dunkt me, voor de hand onder handelsbewegingen, welke in evenwicht zijn, die bewegingen te verstaan, waarvan de waarden elkaar vereffenen. Deze bewegingen kunnen dus onbepaald worden voortgezet zonder compensatie door middel van andere factoren, zoals diensten, kapitaaltransacties of handelsbewegingen buiten de beschouwde groep.

Op deze basis vertoont de tussencomponent een uitgesproken evenwichtskarakter voor elk land afzonderlijk (indien tenminste de valuta's der landen van de groep onderling transferabel zijn). Immers, deze component wordt, zoals wij zagen, gevormd door de gedeelten waarvoor de bilaterale saldi per land in evenwicht zijn. Voor

TABEL 1.

Onderlinge handelsbewegingen in 1947.
(in mln \$)

		Exporterende landen								Totaal importen	„Overall” import-surplussen
		Be.	De.	Fr.	G.B.	It.	Ne.	No.	Zwe.		
Importerende landen	Be.		42	215	137	22	410	20	60	606	33
	De.	48		15	101	21	11	28	38	262	
	Fr.	168	43		97	22	51	23	51	425	
	G.B.	132	119	123		104	91	52	136	757	
	It.	48	16	18	21		20	12	26	161	
	Ne.	196	14	74	126	28		18	61	517	
	No.	46	26	28	121	23	25		68	337	
Zwe.	77	43	50	121	58	47	39		435	145	
Totaal exporten	715	273	523	724	278	355	192	440	3.500		
„Overall” exportsurplussen	109	11	98		117			5		340	

TABEL 2.

Bilaterale surplusen.
(in mln \$)

		Exporterende landen								Totaal import- surplus	„Overall” import- surplus
		Be.	De.	Fr.	G.B.	It.	Ne.	No.	Zwe.		
Importerende landen	Be.	6		47	5					52	33
	De.			2		5				15	
	Fr.					4				5	
	G.B.		18	26		83			2	142	
	It.	26								26	
	Ne.	86	3	23	35	8			14	169	
	No.	26		5	69	11	7		29	147	
Zwe.	17	5			32				54		
Totaal exportsurplus- sen		161	26	103	109	143	7	2	59	610	
„Overall” export- surplusen		109	11	98		117			5		340

deze gedeelten kan dus het passieve saldo op het ene land worden betaald met een surplus op een ander land. De saldi, die deze component vormen, zijn uit het gezichtspunt van elk land afzonderlijk gezien „compensabel”.

Ook voor de groep als geheel zal dit evenwichtskarakter aanwezig zijn voor zover deze surplusen in rondlopende circuits kunnen worden gevangen. Zo blijkt in ons voorbeeld België een exportsurplus te hebben gehad op Italië, Italië op Denemarken, Denemarken op Zweden, Zweden op Groot-Brittannië en Groot-Brittannië op België. Via dit circuit, in tegengestelde richting, kan de goederenstroom zich inderdaad weer ongelimiteerd voortzetten.

De „circulaire evenwichtcomponent”.

Van dergelijke gesloten circuits zijn er in het algemeen, indien we een enigszins grotere groep landen beschouwen, een groot aantal aan te wijzen. Deze circuits kunnen echter normaliter slechts ten dele simultaan uit het systeem van bilaterale surplusen worden afgezonderd. Normaal bevat het systeem ook een groot aantal van dergelijke complexen circuits. De totalen van deze circuit-complexen zijn, wederom in het algemeen, verschillend. Een dezer complexen zal dus een grootste totaalbedrag aanwijzen¹⁾.

Dat wil dus zeggen, dat, indien we willekeurig beginnen circuits uit het systeem van bilaterale surplusen af te zonderen en daarmee doorgaan totdat het systeem geen enkel circuit meer bevat, we nog geenszins zeker zijn, dat we het maximale bedrag aan simultaan mogelijke circuits hebben gevangen.

Voor de „Bazelse” compensaties is echter een berekeningsmethode uitgewerkt, door middel waarvan dit maximum kan worden bepaald. Wij zullen deze maximale waarde, begrepen in simultaan mogelijke circuits, de „circulaire evenwichtcomponent” van het systeem noemen.

De „doorstromingscomponent”.

Het blijkt nu, dat in het algemeen de circulaire evenwichtcomponent slechts een klein gedeelte uitmaakt van wat wij hierboven hebben aangeduid als de „tussencomponent”, dat was dus de som van de bilaterale surplusen die elkaar per land in evenwicht houden. Deze component

¹⁾ Dit maximum blijkt in de praktijk soms met twee of meer verschillende circuit-complexen te kunnen worden gevormd.

lijkt dus uiteen te vallen in twee delen, de circulaire evenwichtcomponent en een component, waarvan wij het voornamelijk duister karakter zullen trachten vast te stellen. Wij zullen hierbij enkele m.i. zeer verrassende stellingen ontmoeten, waarvan wij de bewijzen, die overigens zeer eenvoudig zijn te geven, kortheidshalve achterwege zullen laten.

Er blijkt een nauwe relatie te bestaan tussen deze „vierde component” (naast de bilaterale evenwichtcomponent, de circulaire evenwichtcomponent en de component gevormd door de netto-posities per land) en de component der netto-posities. De eerste stelling luidt namelijk, dat, indien de laatstbedoelde component nul is, dus *wanneer elk land in „overall” evenwicht is met de rest van de groep, ook de „vierde component” nul moet zijn. In dat geval kunnen dus alle bilaterale surplusen worden opgelost in circuits.*

In normale gevallen, zoals in ons voorbeeld, vertonen sommige landen een „overall” exportsurplus, andere een „overall” importsurplus. Indien wij in dat geval uit het systeem van bilaterale surplusen de circulaire evenwichtcomponent afzonderen, houden wij een systeem van waarden over, dat de merkwaardige eigenschap bezit — en dat is onze tweede stelling —, dat de *eigenschappen van de groep zodanig kunnen worden gerangschikt, dat elk land alleen importsurplusen vertoont t.o.v. zijn voorgangers in de reeks en alleen exportsurplusen t.o.v. zijn opvolgers.* Dit houdt dus o.a. in, dat er ten minste één land moet zijn — aan het begin van de reeks — met enkel exportsurplusen en ten minste één land — aan het einde van de reeks — met uitsluitend importsurplusen.

Wij zullen nu de analyse op de basis dezer stellingen vervolgen aan de hand van ons voorbeeld. Het systeem van bilaterale surplusen van tabel 2 blijkt een circulaire evenwichtcomponent te bevatten ter grootte van \$ 49 mln, gevormd door een zestal circuits. Indien wij deze circuits afzonderen verkrijgen wij het systeem van waarden weergegeven in tabel 3.

Indien wij nu de landen rangschikken zoals in onze tweede stelling aangegeven²⁾, zullen alle saldi zich groeperen in de linker-benedenhelft van de matrix. Dit is aangegeven in tabel 4.

²⁾ Er bestaat een zeer eenvoudige methode om deze rangschikking, ook bij een groot aantal landen, te bepalen.

TABEL 3.

Bilaterale surplusen na afzondering van de circulaire evenwichtcomponent.
(in mln \$)

		Exporterende landen								Totaal import- surplus	„Overall” import- surplus
		Be.	De.	Fr.	G.B.	It.	Ne.	No.	Zwe.		
Importerende landen	Be.	6		42						42	33
	De.			2		1				9	
	Fr.									0	
	G.B.		17	26		83				135	
	It.	16								16	
	Ne.	86	3	23	33	8			14	167	
	No.	26		5	69	11	5		29	145	
Zwe.	17				30				47		
Totaal exportsurplus- sen		151	20	98	102	133	5	0	52	561	
„Overall” export- surplusen		109	11	98		117			5		340

TABEL 4.
Systeem van waarden volgens tabel 3. Landen gerangschikt
van exporteurs naar importeurs.
(in mln \$)

Fr. + 98												
42	Be. + 109											
	16	It. + 117										
2	6	1	De. + 11									
	17	30		Zwe. + 5								
26		83	17	9	G.B. - 33							
23	86	8	3	14	33	Ne. - 162						
5	26	11		29	69	5	No. - 145					

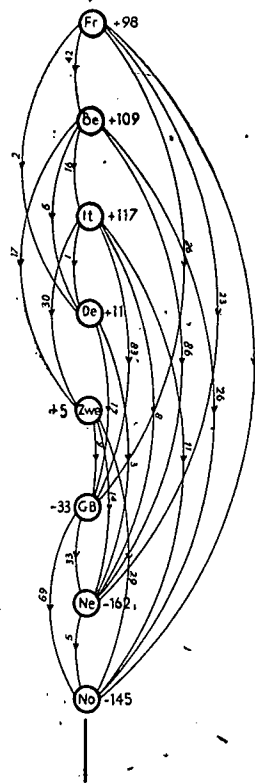
Nog doorzichtiger wordt de structuur van dit „systeem zonder circuits” indien we het graphisch weergeven (fig. 1).

FIGUUR 1.

Bilaterale overschotten na afzondering van de circuits.
(in miljoenen \$)

(Landen gerangschikt van exporteurs naar importeurs)

Exportsurplussen tussen netto-exporterende landen onderling | Exportsurplussen van netto-exporterende landen naar netto-importerende landen.

In overeenstemming met onze tweede stelling lopen nu alle saldi als een éénrichtingsstroom door het systeem.

De betekenis van onze „vierde component” is nu duidelijk. Deze component wordt gevormd door de gedeelten van deze éénrichtingsstroom, die door de tussengelegen landen worden doorgegeven. Zij vormen derhalve een onderdeel van deze stroom, kunnen zonder deze stroom niet bestaan. In verband hiermede zullen wij deze component de „doorstromingscomponent” van het systeem noemen. De stroom zelve is weer afhankelijk van de netto-export- en importsurplussen; dat zijn de punten waar hij ontspringt en verzinkt. Hiermede is de samenhang verklaard tussen de doorstromingscomponent en de netto-saldi, waarop hierboven de aandacht werd gevestigd. En hieruit volgt tevens, dat deze doorstromingscomponent, evenals de netto-saldi, een niet-evenwichtskarakter in het systeem heeft. Immers, hij vormt een onderdeel van de stroom, die in zijn begin- en eindpunt saldi in het systeem accumuleert.

Uit het gezichtpunt van elk land afzonderlijk gezien bestaat er geen verschil tussen de saldi, die behoren tot de circulaire evenwichtcomponent, en de saldi, die deel uitmaken van de doorstromingscomponent. In beide gevallen houden de actieve en de passieve saldi elkaar in evenwicht. Het verschil treedt eerst aan de dag, wanneer we het gehele systeem overzien. Dan blijkt een exportsaldo behorende tot de circulaire component via een gesloten circuit terug te keren als importsaldo naar hetzelfde land. Een exportsurplus behorende tot de doorstromingscomponent vormt daarentegen een schakel in een open keten, die uitmondt in een der netto-importerende landen.

Of, met andere woorden: beide componenten zijn „compenseerbaar”. Maar alleen de circulaire evenwichtcomponent is compenseerbaar door middel van compensaties van de eerste categorie (d.w.z. met uitsluitend reducties van saldi). De saldi, welke de doorstromingscomponent vormen zijn slechts toegankelijk voor compensaties der tweede categorie (dat zijn compensaties, welke ook verhogingen van saldi omvatten). Zij resulteren in het kortsluiten van de „éénrichtingsstroom” in directe claims van de netto-exporterende landen van de groep op de netto-importerende landen. Deze compensaties lossen geen schuldverhoudingen op maar concentreren ze.

De vier componenten.

Resumerende blijkt dus het oorspronkelijke systeem van handelsbewegingen uiteen te vallen in vier componenten, welke volgens afnemend evenwichtskarakter als volgt kunnen worden gerangschikt:

- A. Componenten met evenwichtskarakter:
1. Bilaterale evenwichtcomponent (BE).
 2. Circulaire evenwichtcomponent (CE).
- B. Componenten met niet-evenwichtskarakter:
3. Doorstromingscomponent (DC).
 4. Netto-posities (NP).

In ons voorbeeld is:

$$\text{BE} = \$ 2.890 \text{ mln of } 82,6 \text{ pCt}$$

$$\text{CE} = \$ 49 \text{ mln of } 1,4 \text{ pCt}$$

Totaal evenwichtsge-deelte	\$ 2.939 mln of 84,0 pCt
DC =	\$ 221 mln of 6,3 pCt
NP =	\$ 340 mln of 9,7 pCt

Totaal niet-evenwichts-gedeelte	\$ 561 mln of 16,0 pCt
Totaal	\$ 3.500 mln of 100 pCt

Het is duidelijk, dat in het algemeen de mogelijkheid om bilaterale saldi in gesloten circuits te vangen zal toenemen naarmate wij meer landen in de groep betrekken. Men zou derhalve kunnen vermoeden, dat we, indien we onze groep maar groot genoeg kiezen, alle bilaterale saldi, welke elkaar per land in balans houden, in circuits zouden kunnen oplossen. Dit nu blijkt geenszins het geval te zijn. Het is ook duidelijk, dat zelfs t.o.v. de wereld als geheel sommige landen exportsurplussen; andere importsurplussen vertonen. En de stroom, welke tussen deze beide ontstaat, zal in het algemeen niet kortgesloten zijn, maar via tal van andere landen lopen; hetgeen dus het optreden van een doorstromingscomponent betekent.

*s-Gravenhage.

M. H. EKKER.

(Wordt vervolgd).

INGEZONDEN STUK.

DE TE VERWACHTEN BEVOLKINGSGROEI VAN DE
STAD GRONINGEN.

Prof. Dr E. W. Hofstee te Wageningen schrijft ons:

In no. 1646 van „Economisch-Statistische Berichten”, op blz. 932 en volgende, wijdt de heer van Dongen Torman enige beschouwingen aan een drietal sociaal-economische onderzoekingen voor Nederlandse gemeenten, waaronder mijn studie „Beschouwingen over de economische structuur van de stad Groningen en haar toekomstige industriële ontwikkeling”. Er zou voor mij geen aanleiding zijn op deze bespreking terug te komen, indien het hier alleen een zuiver wetenschappelijk onderzoek betrof. Dit onderzoek heeft echter de bedoeling de Overheid een aanwijzing te geven voor haar toekomstige politiek op verschildend gebied, zodat het voor haar van het grootste belang is inzicht te hebben in de mate van betrouwbaarheid van de uiteindelijke conclusies van quantitative aard, welke het onderzoek geeft. Ondanks de vriendelijke woorden nu, die de heer van Dongen Torman aan mijn publicatie spendeert, blijkt hij, wat dit betreft, nogal enige bezwaren te hebben. Daar deze bezwaren m.i. gedeeltelijk berusten op misverstanden, lijkt het mij wenselijk, deze hier recht te zetten.

In mijn studie heb ik betoogd, dat de groei van Groningen in de achter ons liggende periode verband heeft gehouden en ook in de toekomst verband zal houden met de omvang van de centrumfunctie van deze stad en dat deze omvang afhangt van de grootte van het verzorgingsgebied van de stad, de bevolkingsdichtheid in dit gebied en de intensiteit van de betrekkingen van Groningen met het verzorgingsgebied van de stad.

De heer van Dongen Torman verbaast zich er blijkbaar over, dat ik, hiervan uitgaande, voor de komende 60 jaren de bevolkingsgroei van Groningen schat op 36.200. Hij schrijft: „De oorzaak van deze min of meer onverklaarbare verhoudingen moet wellicht worden gezocht in het feit, dat de schrijver het verloop van het percentage, dat de bevolking van Groningen uitmaakte van de totale bevolking der drie provincies (excl. de stad), voor de komende 60 jaren schat op basis van de stijging van dit percentage in de 60 jaren vóór 1940, zonder hierbij echter rekening te houden met de absolute omvang van de groei. En deze laatste is voor de periode tot 1940 wel zeer veel groter dan die, welke voor de jaren 1940 tot 2000 wordt aangenomen. Voor de drie provincies (excl. de stad Groningen) zijn de cijfers respectievelijk 321.586 en 54.000, voor de stad respectievelijk 76.600 en 36.200”. Aldus de heer van Dongen Torman.

Het is mij niet duidelijk, hoe hij er toe komt te veronderstellen, dat ik geen rekening zou hebben gehouden met het verschil in absolute groei van de bevolking in het centrumgebied in de periode vóór en die na 1940. Wanneer hij op blz. 59 nog eens de uiteindelijke berekening van het te verwachten inwonertal naleest, dan zal hij zien, dat dit wordt berekend als een bepaald percentage van de te verwachten bevolking van het centrumgebied in 2000, m.a.w. de te verwachten trage groei van de bevolking in dit centrumgebied in de periode 1940-2000 is, in deze berekening volkomen verdisconteerd.

De fout in zijn gedachtegang komt blijkbaar voort uit het feit, dat hij, ten onrechte, komt te hebben gelezen dat ik veronderstelde, dat er weinig verandering meer zou komen in de intensiteit van de relaties van Groningen met zijn omgeving. Hij schrijft op blz. 933: „De intensiteit van de betrekkingen zou volgens schrijver weinig meer kunnen toenemen”. Wanneer hij een en ander nog eens naleest, zal hij tot de conclusie komen, dat ik weliswaar veronderstel, dat de stijging van de intensiteit tussen 1940 en 2000 niet zo sterk zal zijn als tussen 1880 en 1940, doch dat o.a. door de verdere ontwikkeling van het motorisch verkeer langs de weg nog een periode van aanzienlijke

stijging van intensiteit, gevolgd door een langere periode van trage stijging, voor Groningen te wachten staat. Het is hoofdzakelijk deze stijging van de intensiteit van de centrumfunctie, die in de komende jaren de bevolkingsgroei teweeg zal brengen. Dat de veronderstelling, dat hierdoor een groei van 36.200 zal ontstaan, geenszins exorbitant is, moge blijken uit het feit, dat in de gedachtengang, die ik bij de analyse van de bevolkingsgroei van Groningen tot 1940 heb gevolgd en die de schrijver blijkbaar kan accepteren, de groei van de bevolking van de stad van 1880 tot 1940 voor 48.603 personen zijn oorsprong zou vinden in de toeneming van de intensiteit van de centrumfuncties en voor 26.971 personen in de uitbreiding van de bevolking van het te verzorgen gebied.

De heer van Dongen Torman verwijt mij verder inconsequentie, waar ik voor de bepaling van de bevolking van het centrumgebied van Groningen (de drie Noordelijke provincies) ondanks mijn betoog tegen de bevolkingsprognose op demografische grondslag, toch op deze demografische prognose teruggrijp. Ik meen er duidelijk genoeg op te hebben gewezen, dat ik mij van deze principiële inconsequentie bewust ben, maar meen tevens duidelijk te hebben gemaakt, dat juist in dit geval weinig gevaar hiervan was te duchten en — waar om praktische redenen geen andere weg open stond — deze methode in dit geval aanvaardbaar was. Bovendien heb ik nog een aantal argumenten van economische aard aangevoerd, die de conclusie, dat de bevolkingsgroei van de Noordelijke provincies gering zou zijn, konden versterken. Het ware juist geweest, dat de heer van Dongen Torman, waar hij de waarde van de uiteindelijke conclusie bespreekt, hierop had gewezen.

Wat de opvatting van de heer van Dongen Torman aangaat, dat regionale bevolkingsprognoses op sociaal-economische grondslag niet volledig consequent kunnen worden toegepast, zolang niet een zeer gefundeerde en uitgebreide studie betreffende de economische ontwikkeling van Nederland ter beschikking is, het wil mij voorkomen dat hij hier wat somber is.

Hoewel de toestand in de toekomst misschien anders zal zijn dan in het verleden, toen de internationale migratie op de bevolkingsontwikkeling van het land als geheel praktisch geen enkele quantitative invloed van betekenis had, is het niet te verwachten, dat de migratie ooit van zo essentiële betekenis zal worden voor de bevolkingsgroei van ons land als geheel, als dit het geval is voor afzonderlijke gemeenten en streken. Dit betekent, dat voor het land als geheel een zuiver demografische prognose ons al een heel eind in de richting brengt, al zullen enkele, behoorlijk gefundeerde, aanvullende veronderstellingen betreffende de internationale migratie, o.a. in verband met de Benelux, niet kunnen worden gemist. Wanneer wij over een bevolkingsprognose voor het land als geheel en hiermee over een beeld van de omvang van de in beroep werkzame bevolking beschikken, is het niet onmogelijk om een vrij redelijke verwachting uit te spreken aangaande de bezetting van de verschillende bedrijfstakken in de toekomst, waarbij in het algemeen de industrie als sluitpost zal moeten dienen. Uitgaande van een dergelijke verwachting, is dan o.a. een veronderstelling te maken aangaande de betekenis, die bijv. de uitbreiding van de industrie in het land als geheel zal hebben op de industrialisatiekansen van een bepaald gebied. Dat hierin onzekerheden en zelfs grote onzekerheden overblijven, niemand zal dit ontkennen, maar een fundament voor een uit te spreken verwachting kan men hierin zeker vinden.

Tenslotte een opmerking naar aanleiding van noot⁷⁾ van de schrijver, op blz. 934. Hij zegt daar:

„Wanneer hierbij wordt getracht een splitsing te maken tussen primaire en verzorgende functies, geschiedt dit op een o.i. onjuiste wijze. Een sigarettenfabriek in stad A., wier afzet gedeeltelijk ook in deze stad plaatsvindt, is in genen dele verzorgend voor deze stad. Een juist criterium

is, of het bedrijf ter plaatse moet zijn gevestigd, daar afzet elders niet mogelijk is en dus ook voorziening van elders is uitgesloten".

De opmerking maakt de indruk, betrekking te hebben op alle drie studies, die de schrijver bespreekt. Nu meen ik toevallig in mijn studie over Groningen de onderscheiding tussen primair en verzorgend weinig of niet te hebben genoemd, hoewel ik bij de analyse van economische structuren er gaarne gebruik van maak. Mocht de opmerking van de heer van Dongen Torman ook op mijn studie betrekking hebben, dan moge ik hem verwijzen naar blz. 302 en noot 4 van mijn artikel over „De regionale bevolkingsprognose als onderwerp van toegepast sociaal-wetenschappelijk onderzoek”, in het Tijdschrift voor Economische Geographie van November 1947, dat hem blijkbaar bekend is. Hij zal daar een opvatting hieromtrent verdedigd vinden, die, naar ik meen, van de zijne niet verschilt en waarvan ik, bij het gebruik van deze onderscheiding, steeds ben uitgegaan.

Naschrift.

Het antwoord op Professor Hofstee's ingezonden stuk naar aanleiding van mijn artikel in „Economisch-Statistische Berichten” van 24 November 1948 zou ik in drie delen willen splitsen.

1. Professor Hofstee schrijft: „Het te verwachten inwonertal wordt berekend als een bepaald percentage van de te verwachten bevolking van het centrumgebied in 2.000, m.a.w. de te verwachten trage groei van de bevolking in dit centrumgebied in de periode 1940 — 2.000 is in deze berekening volkomen verdisconteerd”.

Wanneer we echter de alinea nog eens nalezen, die Professor Hofstee uit mijn artikel aanhaalt, dan is het duidelijk, dat door mij niet werd gezegd, dat met de absolute groei geen rekening is gehouden. Alleen bij het bepalen van het percentage gebeurde dit niet. Mijn critiek richtte zich dus tegen het woordje *bepaald*. Ik wil dit nog wat nader uitwerken.

De bevolking van Groningen wordt afhankelijk gesteld van de bevolking in de drie provincies en van de intensiteit van de betrekkingen. Wanneer we dit verband als volgt stellen:

$$G = aP + bI + c,$$

dan zal de bevolking van Groningen (G) slechts proportioneel verlopen aan de bevolking van de provincies (P) — bij constante intensiteit (I) —, indien de som der constante termen gelijk aan 0 is. Alleen in dit geval zal het percentage niet wijzigen bij een groei van P; en een daaruit resulterende evenredige groei van G.

Is deze constante echter niet gelijk aan 0, dan zal het percentage G/P wijzigen bij een veranderende P en een daaruit resulterende G. Het percentage, wanneer we de intensiteit even buiten beschouwing laten, is immers:

$$\frac{G}{P} = \frac{aP + c}{P} = a + \frac{c}{P}.$$

Het is duidelijk, dat dit percentage varieert al naar P wijzigt, dus al naar de bevolkingsgroei sneller of trager is. Hoe sneller de groei, hoe geringer de invloed op het percentage.

Voor de periode 1880—1940 werd door mij getracht ter illustratie de a, b en c in bovengenoemde formule te bepalen met behulp van de beschikbare gegevens. De reeks voor de I met wat hiërbij worden geschat. In overeenstemming met wat Professor Hofstee in zijn studie hierover opmerkt, werd aangenomen, dat voor de jaren 1900—1920 de intensiteit minder snel toenam dan in de perioden 1880—1900 en 1920—1940. In deze laatste twee perioden nam de intensiteit gelijkmatig toe. Het resultaat van de correlatie-rekening is als volgt:

$$G = 0,118 P + 0,734 I - 35,559.$$

Wanneer nu in deze formule wordt ingevuld de bevol-

king van de drie provincies in het jaar 2000 en de intensiteit voor dat jaar, waarbij ik in overeenstemming met Professor Hofstee veronderstel, dat de toeneming van de intensiteit gedurende 10 jaar gelijk zal zijn aan die in de perioden 1880—1900 en 1920—1940 en gedurende 50 jaar gelijk aan die in de periode 1900—1920, dan zal de bevolking van Groningen voor het jaar 2000 148.732 bedragen, derhalve ruim 11.000 minder dan door Professor Hofstee berekend.

Het verschil tussen de berekeningswijze van Professor Hofstee en die van mij is in wezen dus deze, dat Professor Hofstee a priori een proportioneel verband aanneemt, ik daarentegen een lineair, dus algemener, verband veronderstel. Zou het verband inderdaad proportioneel zijn, dan wordt alsnog de constante, in mijn vergelijking 0 en ook ik zou dan dus een proportioneel verband vinden. De constante blijkt echter niet 0 doch —35.559 te zijn. Derhalve wordt een aanzienlijke afwijking van proportionaliteit gevonden en het verschil in de uitkomst voor het jaar 2000 moet hieruit worden verklaard.

2. De argumenten, die Professor Hofstee in zijn studie noemt ter fundering van het gebruik der demografische methode voor het centrumgebied — en welke door mij, volgens Professor Hofstee ten onrechte, niet in mijn artikel uitdrukkelijk werden vermeld — zijn de volgende:

- het gebied is groter en telt meer inwoners;
- de economische structuur is minder eenzijdig dan van een stad;
- bij alle verscheidenheid is het economisch leven in de drie provincies direct en indirect sterk gebonden aan de bodem. Grote en plotselinge schommelingen in de bestaansmogelijkheden zijn daardoor minder waarschijnlijk.

Ik wil deze argumenten momenteel laten voor wat ze zijn. Aan de wens van Professor Hofstee om ze te noemen hoop ik hiermede alsnog te hebben voldaan.

Alleen het eerste argument zal hieronder nog ter sprake komen.

3. Mijn opmerking, dat een gefundeerde en uitgebreide studie betreffende de economische ontwikkeling van Nederland ter beschikking moet staan voor prognoses van de economische activiteit in gebieden (dus ook de drie noordelijke provincies) of steden binnen Nederland, stond geheel los van de vraag, of migratie mogelijk is en of de bevolkingsgroei bevredigend kan worden benaderd.

De betekenis van de door mij bedoelde studie kan als volgt worden geïllustreerd. Nederland heeft een nog sterk groeiende bevolking. Of t.z.t. voldoende emplooi aanwezig zal zijn is afhankelijk van de afzetmogelijkheden der te produceren goederen en diensten. De landen, waarop onze afzet vóór 1940 voornamelijk was gericht, zullen slechts in beperkte mate een grotere vraag uitoefenen, daar de bevolking in die landen vrijwel niet meer toeneemt. De afzet zal zich dus naar nieuwe gebieden moeten richten en of dit mogelijk is en welke artikelen in aanmerking komen zal object van studie moeten zijn.

Eerst nadat een inzicht is verkregen in deze mogelijkheden zal de ontwikkeling, niet zozeer van de bevolking als wel van de economische activiteit, van Nederland en van delen daarvan, mede in verband met de vestigingsfactoren, kunnen worden bestudeerd. Of a priori zou moeten worden aangenomen, dat voor een ieder werk te vinden is binnen de landsgrenzen.

4. De opmerking, dat men zich in sociaal-economische onderzoeken meestal beperkt tot een raming van de mogelijke industriële ontwikkeling, had inderdaad ook betrekking op de studie van Professor Hofstee. Het gezegd in noot 7 had geen betrekking op de behandelde studie van Professor Hofstee, daar het onderscheid tussen verzorgend en primair er weinig of niet wordt gemaakt.

LONDON LETTER.

London, November 30.

A sudden flurry has been caused here by the „leakage” of the salient details of Britain’s four year plan, outlining how this country proposes to achieve economic solvency by the end of the Marshall aid period. The concern arose on two grounds. First, it was feared that the public both here and abroad would fail to appreciate that this is merely Britain’s contribution to Western European economic planning and may well be subject to major amendment when it is fitted in with other ERP countries’ plans to form the concept of Western European recovery to be submitted as soon as possible after December 7 to the American authorities. Secondly, British Press reports of the plan gave prominence to statements that the plan postulates a rise of 15-20 per cent. in our standard of living by 1952/3. This not only conflicts with recent political utterances here; it does not accord with the official British interpretation of the plan which concedes at the most the possibility of a 5 per cent. betterment in our standard of life by the time Marshall aid ends.

Interest here has centred mainly on the plan’s assumptions concerning the state of our balance of payments by 1952-53. The plan appears to assume — if allowance is made for the effect of rising prices — that our imports in 1952-53 will be kept down to 81-82 per cent. of the volume of 1938. This compares with a level of 78 per cent. of 1938 permitted in the first half of this year, implying a very stringent control, with preference being given to raw materials over imported food and manufactures. On exports, very different assumptions are made. It is assumed that exports overall will expand by 15 per cent. over the volume recorded in the first half of 1948, while the volume of exports to Western Hemisphere countries is expected to increase by no less than 40 per cent., while purchases from these countries are to be restricted by 30 per cent.

If these assumptions are justified, there will still be a deficit on visible trade account of no less than £163 millions. This, it is hoped, will be offset and more than offset — to the tune of a final net credit of £100 millions — by a substantial increase in „invisible” income from such sources as shipping and insurance and banking earnings, interest and dividends and revenue from British oil companies’ operations abroad. (The latter item is expected to show a big increase as a result of the development schemes in the Middle East).

Behind this necessarily brief picture of the final picture of our external finances as it is hoped it will emerge is, of course, a mass of detailed figuring showing how various aspects of our internal economy and recently inaugurated Colonial development schemes will progress. The whole is satisfyingly neat and impressively detailed. The student of the plan is given the feeling that „everything is under control”; that the British economy knows where it is going; and that with the route so clearly signposted all that is necessary is a well-sustained effort on the part of everyone concerned and lo and behold! we shall arrive at the promised land.

It would be wrong to belittle the efforts of the authors of the plan. It is a great step forward to have made what our soldiers used to call an „appreciation” of the problem before assaulting it. In all seriousness, however, it must be asked whether all the data on which the „appreciation” has been made are valid. Let us take one or two examples. Domestic grain production, for instance, is estimated at 8.4 million metric tons in 1952-53. Now one may perhaps estimate with real accuracy what the production of some indigenous raw material or homeproduced manufacture will be in four years time. One can estimate the acreage of land to be sown with grains. But can one even guess within a million tons what the yield of the British grain crops will be in 1952-53? In the autumn of 1946 our grain

crops literally rotted in the fields. Can we be sure that will not happen again? Can even Sir Stafford Cripps command the sun to shine and the earth to show forth her increase?

I have said that „one may perhaps estimate with real accuracy what the production of some indigenous raw material . . . will be in four years time”. But our experience with coal production throws doubt even on this. The plan envisages a coal output of 257 million metric tons by 1952-53. For the current year, a „target” of 200 million tons of deep-mined coal has been fixed. It will almost certainly not be reached. Even if the 1952-53 output level envisaged is achieved, may not German and Polish production by that time be available on a scale and at a price sufficient to invalidate the plan’s assumptions for British coal exports?

Or take the case of the Colonial development schemes, where to the vagaries of climate must be added the almost incredible difficulties of launching such vast schemes from scratch at a time of over-full demand upon our resources. Britain’s plan has „written into” it an export of 866,000 long tons of groundnuts compared with 330,000 tons in 1946. This obviously reflects official hopes and expectations of the East African scheme. But from all accounts, that scheme is running into formidable difficulties. *Morale*, it is said, is declining among the white workers. Turnover of labour among the native workers is extraordinarily high. Of the 1,230,000 acres it was intended to devote by 1949 to the cultivation of groundnuts, only 27,000 acres is earmarked for groundnuts in the coming season. The ground so far officially „cleared” appears in fact to be in poor condition, full of roots and „trash”, so that increasingly groundnuts are giving way to sunflowers, which are easier to grow, although yielding less oil per acre.

None of this is intended to be carping criticism of the British plan: It is intended, however, to illustrate some of the difficulties in the way of „planning”, from a Government office and for a period four years ahead, factors hundreds and thousands of miles away which may in any case be quite beyond the control (or even the purview) of mortal man.

It will be understood, therefore, that the plan has been received with a fair degree of scepticism in economic circles in London. It would seem, however, that further afield the reaction has been one of pained surprise and even bitterness. These feelings spring from a somewhat tardy realisation in foreign capitals of what has long been recognised in London as a simple but inescapable fact — namely that Britain has passed from the status of a creditor to a debtor nation. The fact that Britain before the war imported from Europe £150 millions more than she exported, whereas she now budgets for a surplus on her Western European trade, has led to charges that Britain is saving herself at the expense of the rest of Europe. If the fundamental change in our economic position is not appreciated in European capitals, then there has obviously been something seriously wrong with the presentation of our case and plans.

At the same time, the dispassionate observer can draw a certain wry amusement from some of the British comments on the situation. Says „The Economist” in discussing the problem: „The British objection to taking more imports from Western Europe is that as things are now, they would be non-essential imports. *But there would be no objection if Western Europe could supply essential goods and raw materials, which would take the place of goods that have now to be paid for in hard currency*”. Does „The Economist” appreciate that it is inviting *tu quoques* from all over the world? Could not Western Europe retort that if Britain could supply coal on the pre-war level, such imports (to Western Europe) „would take the place of goods that have now to be paid for in hard currency”? Is not Canada crying out for British goods, at the right prices and in the right quantities, which would enable her to

economise in imports from the United States? It may well be true, as „The Economist” says, that the British are entitled to say that they have done more than their neighbours to attack the problem of balancing their foreign trade. But it is equally true to say that the *pattern* of British recovery, notably the lag in British coal exports, has imposed no small handicap on the rest of Europe.

HAROLD WINCOTT.

AANTEKENINGEN.

DE BOTERSITUATIE IN BELGIË.

De vooroorlogse toestand.

Wanneer wij de ontwikkeling van de Belgische boter-invoer van 1920 tot 1940 nagaan, stellen wij vast, dat er drie duidelijk van elkander te onderscheiden perioden voorkomen.

1. Periode 1920-1926.

Dit is de periode van het na-oorlogs afnemend invoeroverschot. De netto-invoer, die in 1920 8.316,5 ton bedroeg, steeg tot 18.806 ton in 1922, verminderde van 1923 af en liep terug tot 1.413 ton in 1926.

2. Periode 1926-1932.

De toestand evolueerde zo, dat wij in de jaren 1927 en 1928 een uitvoeroverschot hadden van respectievelijk 189,1 ton en 350,5 ton boter.

Ingevolge de voorspoedige jaren 1927-1929 nam het binnenlands boterverbruik toe en bereikte in 1932 zijn hoogtepunt met 10,1 kg per hoofd. De boterinvoer volgde van 1928 af dezelfde stijgende lijn en vertegenwoordigde in 1932 20.383 ton, de grootste hoeveelheid die ooit in de jaren 1920-40 werd vastgesteld.

De prijzen van de inlandse boter, die tot nog toe bevredigend waren, begonnen van Mei 1931 af aanzienlijk te dalen; de zuivelsector werd medegesleept in de economische crisis, die reeds zwaar drukte op de andere takken van de Belgische landbouw.

De inlandse markt was oververzadigd met uitheemse, gestandaardiseerde zuivelproducten, die verhandeld werden tegen prijzen, welke beneden onze kostprijs lagen; de afzet van de gevarieerde, in kwaliteit vaak twijfelachtige hoevee-producten werd moeilijk.

3. Periode 1933-1940.

Van 1933 af werd de import van boter gecontingenteerd en eerst later aan vergunningsrechten onderworpen. De invoer daalde van 12.078 ton in 1933 tot 931 ton in 1939. De inlandse productie nam toe en steeg van 62.500 ton in 1932 tot ca 70.000 ton in 1938; 55 pCt van de productie was boerenboter en 45 pCt fabrieksboter.

Dat wij met deze hoeveelheid in onze behoeften konden voorzien — afgezien van het geringe tekort in het winterseizoen — was toe te schrijven aan de groeiende mededinging van de margarine, waardoor de boter verdrongen werd. Waar het margarineverbruik in 1932 slechts 29.170 ton bedroeg, was het gestegen tot 45.557 ton in 1935 en tot 60.000 ton in 1936.

De ontwikkeling van het boter- en margarineverbruik komt overigens goed tot uiting in onderstaand staatje:

Verbruik per hoofd	1932	1938
Boter (kg)	10,1	8,25
Margarine (kg)	3,5	7,25

Het aandeel van Nederland en Denemarken in de Belgische boterinvoer van 1920 tot 1940, was, percentsgewijze berekend op de jaarlijkse netto-invoer, als volgt (zie staatje bovenaan volgende kolom).

Uit deze gegevens blijkt, dat — afgezien van de jaren 1927 en 1928, waarin wij geringe hoeveelheden uitvoerden — Nederland van 1920 tot 1929 onze voornaamste boter-

Jaar	Totale netto-invoer (ton)	Netto-invoer uit Nederland (ton)	Percentage v. d. totale netto-invoer	Netto-invoer uit Denemarken (ton)	Percentage v. d. totale netto-invoer
1920	8.316,5	3.762,5	45	2.687,8	32
1921	9.674,1	6.069,0	63	1.813,5	19
1922	18.806,1	9.155,8	49	5.555,0	29
1923	9.580,6	6.388,0	67	1.697,4	18
1924	4.433,5	3.429,2	77	278,3	6
1925	3.793,3	1.915,2	50	346,7	9
1926	1.412,9	1.247,7	88	54,0	4
1927	—	473,5	—	2,6	—
1928	—	254,7	—	50,5	—
1929	3.031,1	2.593,2	85	87,5	3
1930	8.965,6	3.784,5	42	3.800,0	42
1931	17.601,5	4.645,0	26	6.635,8	37
1932	20.383,0	3.202,6	15	9.935,8	48
1933	12.077,6	2.384,4	19	5.760,7	47
1934	9.308,4	1.988,6	21	3.246,1	35
1935	6.006,2	2.949,4	49	1.211,1	20
1936	3.661,1	2.397,3	65	531,2	14
1937	2.234,1	723,1	32	794,0	35
1938	1.129,3	359,1	32	444,1	39
1939	931,5	343,0	37	422,3	45

leverancier was. Tijdens de periode 1930-1934 importeerden wij meer Deense dan Nederlandse boter. In 1935 en 1936 was het aandeel van de Nederlandse invoer overheersend, terwijl van 1937 af Denemarken de leidende plaats inneemt.

De botervoorziening tijdens de periode 10 Mei 1940-30 April 1948.

De boterrantsoenering kwam practisch in voege van September 1940 af. De volgende hoeveelheden boter werden per hoofd en per jaar toegekend (in kg):

1941	1942	1943	1944	1945	1946	1947
3.225	3.000	3.800	2.925	2.400	3.825	3.650

Tijdens de oorlogsjaren en na de bevrijding werd er op de bon vrijwel uitsluitend fabrieksboter bedield. De geringe hoeveelheden boerenboter, die officieel verhandeld werden, waren van mindere hoedanigheid. Op de parallele markt was de boerenboter aangewezen op gelegenhedencliëntèle, daar de normale afzet via de markten onderbroken was. Dat alles was een uitstekende reclame voor de fabrieksboter, die nu bij alle lagen van de bevolking en vooral bij de plattelandsbevolking bekend geraakte en ook meer werd gewaardeerd.

Ondanks een ver doorgedreven reglementering en een indeloke reeks besluiten en voorschriften bleef de „officiële” boterproductie ver beneden het vooroorlogse peil en bedroeg in het topjaar 1943 nagenoeg 47 pCt van de productie van 1938. Hierna volgt een overzicht van de „officiële” boterproductie tijdens de jaren 1941-1947.

Jaar	Boterproductie
1941	31.500 ton
1942	28.011 „
1943	33.086 „
1944	21.430 „
1945	18.507 „
1946	21.823 „
1947	24.919 „

De boterinvoer werd in 1945 hervat, steeg van jaar tot jaar en zal wellicht in 1948 een recordcijfer bereiken van 34.000 ton.

(Boterinvoer netto).

Jaar	Aantal ton
1945	3.278,5
1946	7.893,8
1947	11.852,1
1948 (tot 31 Juli)	19.009,0

In de jaren 1945-1947 werd voor het overgrote deel Deense boter ingevoerd. Denemarken leverde ons in 1947 10.637 ton (90 pCt), Argentinië 1.234 ton (9 pCt), Nederland 1,2 ton. Tijdens de eerste zeven maanden van dit jaar importeerden wij uit Denemarken 9.772 ton (51 pCt), uit Argentinië 3.499 ton (18 pCt) en uit Nederland 3.675 ton (19 pCt).

De botersituatie sinds 1 Mei 1948.

Op de vooravond van de terugkeer tot de vrijheid deed de algemene zuivelsituatie zich als volgt voor:

Aan de zuivelfabrieken werd minder melk geleverd dan vorig jaar, ondanks een hogere productie; vooral de Waalse fabrieken kenden de grootste inzinking. Waar geen stevige en gezonde coöperatie gevestigd was, was een terugkeer naar de al-oude boterbereiding op de hoeve merkbaar. Nagenoeg 30 pCt van de geproduceerde melk werd aan de dieren gevoerd. De kalveren- en varkensmestrij was zeer winstgevend; mestvarkens werden verkocht tegen ca 50 francs per kg op voet.

Op de bon werden in April 1.650 gram vetstoffen per hoofd bedield (600 gram margarine, 500 gram boter, 300 gram ingevoerde reuzel en 250 gram tafelolie). De verbruiker betaalde 95 francs per kg fabrieksboter; de werkelijke prijs bedroeg 110 francs, in acht genomen de subsidie van 15 francs per kg.

De melkprijs werd gesteld op 4 francs per liter met 3 pCt vet, bij levering aan zuivelbedrijven.

Kwam dan 1 Mei. De rantsoenering van inlandse zuivelproducten werd afgeschaft, en de prijzen — voor kaas uitgezonderd — werden vrij gegeven. De ingevoerde boter bleef op de bon en de consumentenprijs werd bepaald op 80 francs per kg. Voor Mei was het rantsoen aanvankelijk gesteld op 300 gram per hoofd; met de bedeling er van werd nochtans eerst op 3 Mei een aanvang gemaakt. In die tijdspanne was er dus alleen inlandse boter beschikbaar. De hoeveelheid was echter onvoldoende om aan de grote vraag te voldoen en de prijzen gingen pijlrecht naar omhoog. De botermijn van de Belgische Boerenbond te Hasselt¹⁾ noteerde op 3 Mei jl. een gemiddelde prijs van 120,60 francs per kg fabrieksboter (de consumentenprijs ligt 8 tot 10 francs boven de veilingprijs). De prijsstijging was echter van korte duur en werd gevolgd door een bruuske daling. Op 7 Mei bedroeg de gemiddelde prijs 99,90 francs in voornoemde mijn en 80,70 francs in de botermijn te Antwerpen.

Het Ministerie van Ravitaillering kondigde 's anderendaags aan, dat het rantsoen ingevoerde boter van 300 gram op 600 gram gebracht werd. Begrijpelijker wijze had dit tot gevolg, dat de prijzen van de inlandse boter verder afbrokelden. De botermijn te Brussel noteerde op 11 Mei een gemiddelde van 69,70 francs. In de tweede helft van de maand was er een stijging, die aanhield tot op het einde van Juni; van 13 Juni af werd een rantsoen van 200 gram ingevoerde boter toegekend.

De rantsoenering van margarine en reuzel werd van 1 Juli 1948 af afgeschaft; in Juli werd 300 gram importboter op de bon bedield. De prijzen van de boter daalden bij het begin van de maand om nadien tot op een vrij hoog peil te stijgen. Het rantsoen ingevoerde boter, dat voor de maand Augustus eerst op 300 gram was bepaald, werd verhoogd tot 600 gram van 14 Augustus af. Het Ministerie van Ravitaillering besliste daarenboven, voortaan doorlopend Argentijnse boter op de markt te brengen, die vrij mag worden verkocht. Sindsdien zijn de prijzen van de inlandse boter in daling.

Gemiddelde veilingprijs per kg en per maand.

Maand	Gemiddelde Veilingprijs
Mei 1948	80,85 francs
Juni 1948	87,70 "
Juli 1948	89,35 "
Augustus 1948	88,40 "

Het staat vast, dat sinds het opheffen van de rantsoenering het boterverbruik toegenomen is. Nauwkeurig kunnen wij niet zeggen in welke mate, omdat wij jammer genoeg over geen enkel gegeven meer beschikken inzake boterproductie (sinds 1 Mei zijn de zuivelfabrieken ontslagen van het inzenden van wekelijkse en maandelijks productiestaten). Wij zijn derhalve op schattingen aangewezen. Naar onze mening bedraagt het boterverbruik sinds 1 Mei gemiddeld 900 gram per hoofd en per maand, dat

¹⁾ De botermijnen van de Belgische Boerenbond te Hasselt, Antwerpen en Brussel zijn toonaangevend in de Belgische boterhandel.

is 10,8 kg per jaar tegenover 8,25 kg in 1938 en 10,1 kg in het topjaar 1932.

Wij hebben kunnen constateren, dat de ingevoerde boter haar afnemers vindt in de steden en nijverheidscentra en minder verkocht wordt op het platteland. De Nederlandse boter is nu van uitnemende kwaliteit en ze heeft het vertrouwen van de Belgische verbruikers herwonnen.

De inlandse fabrieksboter met contrölemerk wordt zeer gezocht. Tegen alle verwachting in is het prijsverschil tussen fabrieksboter en hoerenboter niet zo groot als werd verwacht.

Tot besluit worde de vraag gesteld, of de massale botervervoer nog jaren kan aanlopen. Eensdeels is het waar, dat het boterverbruik merkkelijk gestegen is, terwijl er anderdeels minder margarine wordt geconsumeerd. Er wordt meer consumptiemelk verbruikt en meer inlandse kaas gefabriceerd dan vóór de oorlog. De totale melkproductie heeft het vooroorlogse peil in lange nog niet bereikt. Onze melkveestapel telt nagenoeg 200.000 stuks minder dan in 1938. De vleesprijzen zijn zeer interessant voor de veehouder en er wordt dan ook veel melk aan de dieren gevoerd. Door dit alles wordt te weinig boter geproduceerd om de behoeften te dekken, wat vooralsnog een zekere invoer met zich brengt.

Diepenbeek.

Ing. W. BRINCKMAN.

DE JAVASCHE BANK 1941—1946 EN 1946—1947.

Voor het eerst sinds het uitbreken van de oorlog in de Pacific is, kortgeleden, een jaarverslag van De Javasche Bank uitgekomen, dat cijfers bevat over de balans en winst- en verliesrekening. Het betreft de jaren 1941—1946 en het eerste „vredesjaar” 1946—1947.

Oorlog en bezetting hebben De Javasche Bank schade toegebracht wegens het door de bezetter:

in circulatie brengen van bankpapier f	87	mln
afvoeren van zilveren tekenmunt "	20	"
innen van debiteuren "	8	"
schade aan roerende en onroerende goederen "	0,4	"
	f	115,4	mln
obligovermindering door liquidatie-uitbetalingen "	19	"
	f	96,4	mln

Deze schaden hebben de positie van de bank niet geschokt. Uiteindelijk geeft de resultatenrekening een winstsaldo te zien van ruim f 95 miljoen, na volledige afschrijving van de geleden verliezen. De winst wordt veroorzaakt door de bedrijfsresultaten over 1941—1942, maar verder vooral door de appreciatie van de waarde van het goud, in verband met de devaluatie van de Indische gulden in Maart 1946, en de waardeinstijging van het effectenbezit.

Ook het eerste „vredesjaar” is voor de bank een goed jaar geweest. De winst bedraagt ruim f 4 miljoen.

Een vergelijking van de winst- en verliesrekeningen van het laatste jaar voor en het eerste jaar na de oorlog doet zien, dat vooral de post „Rente op vóorschotten in rekening courant” sterk is gestegen, t.w. van bijna f 2,5 miljoen in 1940—1941 tot circa f 6½ miljoen in 1946—1947. Zij is verreweg de belangrijkste winstbron. De oorzaak van de toeneming van deze bate moet worden gezocht in — althans tot op grote hoogte — de stijging van de creditverstreking aan de Overheid, die van f 9,7 miljoen in 1940—1941 is opgelopen tot ruim f 255 miljoen¹⁾.

Het jaarverslag van De Javasche Bank pleegt een grondige beschouwing te bevatten over de algemeen economische en financiële toestand van het land. Ditmaal is een dergelijke beschouwing achterwege gebleven.

Als reden werd opgegeven, dat, waar op dit oogenblik niet alleen de boekjaren 1941 tot en met 1946 en het boekjaar 1946/47, ... doch ook het daarop volgende

¹⁾ Ten belope van f 6 miljoen renteloos.

boekjaar 1947/48 reeds lang weer verstreken zijn, het leveren van achterafbeschouwingen van algemene aard in dit verslag geen zin heeft". Het is jammer, dat de bank zich op dit standpunt heeft gesteld, omdat een beschouwing van een strategisch zo belangrijk punt als De Javasche Bank stellig een belangwekkend inzicht zou kunnen geven in de economische toestand van Indonesië, vooral waar de gegevens terzake bijzonder schaars zijn. De balans en winst- en verliesrekening verschaffen gelukkig iets meer kennis. De hiervoren vermelde stijging toch van de voorschotten aan de Overheid wijst op een bijzondere toestand. Kennelijk worstelt deze Overheid met budgettekorten, die met geldcreatie moeten worden gefinancierd. Inderdaad vertoont de begroting van 1947 een deficit van circa f 1,8 à f 1,9 miljard, dat klaarblijkelijk niet door leningen kan worden afgedekt. De bijzondere omstandigheden van het land kennend, was dit te verwachten; de cijfers van De Javasche Bank bevestigen deze verwachting. In dit opzicht wijkt het beeld niet af van andere landen, die door oorlog en bezetting zijn geteisterd. Men denke slechts aan Nederland. Een afwijking vertoont de toestand in Indonesië in zoverre, dat de financiering door geldcreatie ginds niet plaatsvindt, zoals hier, met behulp van de commerciële banken, maar met behulp van de circulatiebank. In principe echter is er geen verschil, in beide gevallen heeft men te maken met geldcreatie.

De grootte van de geldcirculatie in Indonesië is door gebrek aan gegevens niet te bepalen. Voor zover De Javasche Bank daarvan de bron is, kan worden medegedeeld, dat de bankbiljettenomloop per ultimo Maart 1941 circa f 230 mln en de rekening-courantsaldi circa f 295 mln of samen f 525 mln bedroegen. De overeenkomstige cijfers per ultimo Maart 1947 zijn f 454 en f 504 of totaal circa f 950 miljoen.

In aanmerking genomen de geringer omvang van goederen en diensten in 1946—1947 mag grosso modo worden aangenomen, dat de geldruimte te groot is. Daardoor ondervindt het prijs- en loonniveau een opwaartse druk, welke weer invloed heeft op de export van Indonesië.

Het herstel van het verstoorde monetaire evenwicht aldaar behoort, met de opvoering van de volkskracht en de productie, tot een van de belangrijkste taken.

INTERNATIONALE NOTITIES.

DE EUROPESE SCHROTPOSITIE.

De nationale en internationale inspanning om de hoeveelheid cokes, benodigd voor de vervaardiging van ijzer en staal, laag te houden, heeft er tot op zekere hoogte toe geleid, dat de schaarste aan cokes in Europa heeft plaats gemaakt voor een tekort aan schrot; en staalschrot „developed into a raw material of major importance for the reconstruction of Europe”; merkt Gunnar Myrdal op in zijn voorwoord bij een rapport over de Europese schrotpositie van de „Economic Commission for Europe”.

De betekenis van schrot als grondstof voor de vervaardiging van staal zal volgens dit rapport in de toekomst nog steeds groter worden. Onderstaand staatje geeft de relatieve belangrijkheid aan van de verschillende schrotbronnen vóór de oorlog:

	Percentage van het totale schrotverbruik	
	Europa	Ver. Staten
„Circulating scrap” ¹⁾	45	53
„Process scrap” ¹⁾	22	19
„Capital scrap” ¹⁾	28	28
Ingevoerd schrot	5	0
	100	100

¹⁾ Een duidelijke omschrijving van de verschillende schrotbronnen heeft de heer J. W. F. Slingting gegeven in zijn artikel: „Schrot, een Nederlandse grondstof” in „E.-S.B.” van 17 December 1947.

De eerste schrotbron (afval van de ijzer- en staalverwer-

kende industrie) zal evenredig met de staalproductie toenemen. Ook van de tweedeschrotbron mag worden verwacht, dat zij ruimer zal vloeien met een algemene uitbreiding van de machine-industrie. Voorts zal de hoeveelheid „capital scrap” toenemen, wanneer in de toekomst meer kapitaalgoederen moeten worden afgedankt en vervangen. Alleen de invoer van schrot biedt thans slechts zeer beperkte mogelijkheden.

De huidige schaarste aan schrot weerspiegelt zich voor een deel in de achteruitgang van de handel in schrot tussen de Europese landen en ook gedeeltelijk in het ophouden van de invoer uit de Verenigde Staten. De invoerbehoefte aan schrot zijn voor de belangrijkste Europese schrotverwerkende landen voor dit jaar als volgt:

	In duizenden tonnen
Verenigd Koninkrijk	1.040
Italië	775
België—Luxemburg	625
Tsjechoslowakije	545
Polen	400
Oostenrijk	420
Andere landen	445
Totaal	3.950

Hiertegenover wordt gesteld — hoewel „The Economist” van 27 November jl. betwijfelt, of dit gerechtvaardigd is — een verwachte uitvoer uit de Bizône van Duitsland van 1,2 mln ton en uit de Russische zône van Duitsland en andere landen van 845.000 ton; deze cijfers hebben vermoedelijk betrekking op de twaalf maanden, eindigend herfst 1949.

Een tekort voor de eerstkomende jaren zal onvermijdelijk zijn. Het E.C.E.-rapport acht het echter mogelijk, dat meer schrot in Europa kan worden verzameld, hetgeen, tezamen met een grotere productie van ruw ijzer, er toe kan leiden, dat het tekort wordt weggewerkt, waardoor Europa tegen 1951, wat schrot betreft, zelfgenoegzaam zou kunnen zijn. Het Europese schrot zal dan echter uitsluitend voor Europa bestemd moeten blijven, m.a.w. de Amerikaanse staalindustrie zal geen aanspraak moeten maken op een groot deel van de verwachte Duitse schrot-export.

HET ECONOMISCH PROGRAMMA VAN DE BIZONE VOOR 1952/1953.

Het „long-term”-programma van de Bizône, kort geleden bij de O.E.E.C. te Parijs ingediend, bevat o.a. een investeringsprogramma van \$ 12 mrd. De „New York Herald Tribune” van 1 dezer wijst erop, dat het plan de nadruk legt op het herstel van de industrie. Momenteel ligt de industriële bedrijvigheid der Bizône op ca 67 pCt van 1936; het vierjarenprogramma wil de industriële productie in 1952 op 110 pCt van 1936 brengen. Daar de staalindustrie 25 pCt beneden de vooroorlogse productie zal blijven, betekent dit een sterke expansie van andere industrietakken.

Welslagen van het plan is in hoge mate afhankelijk van een krachtige herleving van de internationale handel. Gerekend wordt op een export, die 60 pCt boven het vooroorlogs peil zal liggen. Ook de import (vnl. voedingsmiddelen en grondstoffen) wordt hoger dan vóór de oorlog geraamd.

Van groot belang is het overzicht, op blz. 976, van de lopende posten van de betalingsbalans van de Bizône per 1952/53 (in \$ mln).

In de tekorten met Noord- en Centraal-Amerika en met Groot-Brittannië zal dus worden voorzien door overschotten met Zuid-Amerika, het sterlinggebied, de niet sterling E.R.P.-landen en de rest van de wereld, waarna per saldo een tekort van \$ 72,3 mln overblijft, dat door normale internationale credietverlening zou kunnen worden gefinancierd.

De Bizonale autoriteiten zijn van mening, dat Duitsland vóór de oorlog een „brandpunt” in Europa's econo-

	Niet E.R.P.-landen				E.R.P.-landen		Totaal
	Noord en Centr. Amerika	Zuid-Amerika	Sterling-gebied	Andere	Niet sterling	Sterling	
Uitgaven:							
Invoer	502,8	324,5	195,4	744,4	811	240,2	2.818,3
Transport	74,5	—	7,0	11,5	95	101,0	289
Toerisme	1,9	0,4	0,7	4,1	11,6	1,3	20
Winsten en dividenden	5,0	—	1,0	1,0	2,0	1,0	10
Andere	0,7	0,4	0,3	0,7	6,6	1,5	10,2
Totaal	584,9	325,3	204,4	761,7	926,2	345,0	3.147,5
Inkomsten:							
Uitvoer	264	347,9	250,7	745,9	1.026,4	175,3	2.810,2
Transport	10	2,0	2,0	20	55	11	100
Toerisme	35,5	3,5	—	10,4	14,6	6,0	70
Andere	25,3	0,9	0,1	20,8	33,5	9,8	95,0
Totaal	334,8	353,9	252,8	791,1	1.134,5	202,1	3.075,2
Deficit	250,1					142,9	72,3
Surplus		28,6	48,4	35,4	208,3		

misch leven vormde; zij beschouwen derhalve Duitsland's herstel als sleutel voor het herstel van geheel Europa. Verschillende landen zijn thans bevreesd voor een herstel van Duitsland's industrieel vermogen, en zij zouden graag Duitsland's vooroorlogse rol van Europees leverancier overnemen. In de Bizone is men echter van opvatting, dat het een van de doeleinden van het E.R.P. is om in Europa tot een zo efficiënt mogelijke arbeidsverdeling te komen, en, zo zegt hún programma, voor bepaalde economische activiteiten is Duitsland nu eenmaal beter geschikt dan andere Europese landen. Fundamentele veranderingen in Duitsland's vooroorlogse structuur worden daarom niet in-overweging genomen.

HET ZWEDSE VIJFJARENPLAN.

De Zweedse Regering heeft eind October aan de E.C.A. een financieel programma voor de periode tot 1952—'53 voorgelegd, hetwelk ten doel heeft Zweden in staat te stellen de betalingsbalans in evenwicht te brengen zonder dat buitenlandse leningen hiervoor noodzakelijk zijn. Door middel van exportverhoging hoopt de Regering het betalingsbalanstekort, dat op \$ 420 mln wordt geschat, te kunnen dekken voor ca \$ 225 mln, terwijl de rest moet worden overbrugd door toeneming van de inkomsten uit onzichtbare posten, m.n. de scheepvaart, en importbeperkingen. Voor exportverhoging komen in de eerste plaats in aanmerking producten van de houtverwerkende industrie en ijzererts. Door middel van drastische beperking van het binnenlandse papierverbruik wil men trachten de uitvoer van houtpulp met 25 pCt boven de vooroorlogse te verhogen, terwijl men voorts verwacht, dat de uitvoer van houtproducten voor de bouwnijverheid, m.n. „prefabricated houses” aanzienlijk zal toenemen, daar het binnenlands verbruik een sterke daling vertoont.

Een algemene productieverhoging met ca 10 pCt wordt noodzakelijk geacht om deze exporttoeneming mogelijk te maken. Grote investeringen in de hydro-electrische installaties, de waterkrachtstations en de exportindustrieën zullen hiervoor vereist zijn, terwijl voorts een verplaatsing van ongeveer 20.000 arbeiders van kleinere industrieën naar de laatste op het programma staat. De investeringen zullen, behalve die voor „public utilities” en staatsbedrijven, grotendeels aan particulier initiatief worden overgelaten, hoewel de Regering erop moet toezien, dat het evenwicht tussen investeringen en productie blijft gehandhaafd. Om sommige bedrijfstakken, met name de landbouw en de ertswinning, van de nodige grondstoffen en machines te voorzien, worden grote invoerverschuivingen, ten dele ten koste van de consumptie, noodzakelijk geacht. Desondanks hoopt men de consumptie, o.a. door middel van een toeneming der landbouwproductie met 8½ pCt, te kunnen verhogen.

Theoretisch vormt dit vierjarenplan, aldus „The Times Review of Industry” van deze maand, een goede oplossing voor het Zweedse betalingsbalansprobleem,

„but its execution depends on a number of doubtful premises”. Het is nl. zeer de vraag, of een productieverhoging van 10 pCt vnl. door toeneming der arbeidsproductiviteit kan worden bereikt, terwijl het voorts twijfelachtig is, of een „transfer” van 20.000 arbeiders naar de exportindustrieën tot de mogelijkheden behoort. Tenslotte had men aangenomen, dat de voor Zweden gunstige verhouding tussen import- en exportprijzen zich zou handhaven, hetgeen, zoals nu reeds blijkt, geenszins het geval is. In exportkringen is men dan ook van mening, dat de schattingen, waarop het plan is gebaseerd, te optimistisch zijn, en dat de Regering, alvorens het plan te ontwerpen, de grote exportbedrijven had moeten raadplegen.

DE NOORSE SCHEEPVAART.

Bij het uitbreken van de jongste wereldoorlog bezat Noorwegen een koopvaardijvloot van meer dan 4,8 mln B.R.T., d.w.z. meer dan 7 pCt van de wereldkoopvaardijvloot was Noors eigendom. Dit terwijl het aandeel van Noorwegen in de wereldhandel nauwelijks 1 pCt en zijn bevolking slechts 0,14 pCt van de wereldbevolking bedroeg. De betekenis van de scheepvaart voor de Noorse economie blijkt duidelijk uit onderstaande vergelijking:

	B.R.T. per 1.000 inwoners in 1939		B.R.T. per 1.000 inwoners in 1939
Noorwegen	1.663	Ver. Staten	92
Ver. Koninkrijk	360	Italië	80
Nederland	344	Japan	79
Denemarken	310	Frankrijk	70
Griekenland	254	Duitsland	60
Zweden	252	Wereldgemiddelde	ca. 33

De oorlog heeft in deze cijfers grote veranderingen gebracht. De Japanse en Duitse koopvaardijvloot zijn nagevoeg verdwenen, terwijl die van andere landen sterk is gereduceerd; de Zweedse vloot is iets groter geworden en de Amerikaanse is verdrievoudigd. Afgezien van Japan en Duitsland, is de rangorde echter practisch ongewijzigd gebleven: Noorwegen staat nog bovenaan met 1.400 B.R.T. per 1.000 inwoners.

In vooroorlogse jaren verdiende de Noorse koopvaardijvloot aan buitenlandse betaalmiddelen een bedrag, gelijk aan 30 pCt der c.i.f.-waarde van de Noorse invoer. Er is geen ander land, dat hoger komt dan 10 pCt van de invoer. De Noorse scheepvaart gaf werk aan ongeveer 400.000 mensen, d.i. 4 pCt van de mannelijke bevolking tussen 15 en 64 jaar. De zeelieden en schepen zorgden voor 6—9 pCt van het Noorse nationale inkomen. De Noorse vloot was in 1939 de modernste ter wereld; 44 pCt der tonnage was minder dan 10 jaar oud.

Bij de Duitse inval in April 1940 ontsnapte 80 pCt van de totale tonnage. De vrije Noorse koopvaardijvloot heeft een belangrijk aandeel gehad in de geallieerde oorlogspanning. Vooral de tankboten bewezen zeer goede diensten; zij vervoerden in totaal meer dan 75 mln ton olie naar verschillende bestemmingen. Van de 4 mln B.R.T., die uit Duitse handen bleef, ging gedurende de oorlog bijna de helft verloren, terwijl de rest van de Noorse koopvaardijvloot eveneens ongeveer gehalveerd werd, zodat na de oorlog nog ongeveer 49 pCt van de vooroorlogse tonnage resteerde. Wel werden tijdens de oorlog nog enige schepen aangekocht, zodat de vloot in Mei 1945 2,7 mln B.R.T. bedroeg, d.i. niet veel groter dan in 1914. Bovendien was echter de vloot gemiddeld veel ouder dan voor de oorlog en ook overigens niet in dezelfde conditie.

Van de gedurende de oorlog met de vloot verdiende gelden resteerde na de oorlog nog voor 1.000 mln kronen; daarbij kwam bijna 1.500 mln kronen verzekeringsgelden voor verloren gegane schepen. Deze bedragen, voornamelijk in ponden en voor een deel ook in dollars, hebben in de daaropvolgende jaren de Noorse betalingsbalanspositie aanzienlijk helpen verlichten, aldus het November-bulletin van „The Bank of Norway”, waaraan de hier vermelde gegevens zijn ontleend.

Dank zij de aankoop van Amerikaanse schepen en het afleveren van nieuw gebouwde schepen, bedroeg de Noorse vloot op 1 Juli 1948 weer 4,2 mln B.R.T., d.i. 85 pCt van de tonnage van 1939. Verwacht wordt, dat eind 1952 de vloot 5,6 mln R.B.T. zal bedragen, d.i. dus ongeveer 0,8 mln B.R.T. meer dan in 1939.

MARKTONDERZOEKINGEN.

De redactie verleent gaarne plaatsruimte aan het volgende:

De Internationale Distributie-Commissie van de Internationale Kamer van Koophandel stelt een onderzoek in naar de instanties, die zich bezig houden met marktonderzoekingen. De delegatie van de Nederlandsche Organisatie voor de Internationale Kamer van Koophandel bij de Internationale Distributie-Commissie heeft op zich genomen, dit onderzoek voor Nederland te verrichten. Zij verzoekt daarom alle instellingen, bureaux en bedrijven, die zich stelselmatig met marktonderzoekingen van enige aard bezig houden, hieromtrent mededeling te doen aan het hoofd van vorenbedoelde delegatie, Prof. Dr Th. Limperg Jr, Koninginneweg 24-II, Amsterdam-Z.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

Bij het bereiken van de maandultimo werd de geldmarkt iets krappere, waardoor de callgeldrente op 30 November werd verhoogd tot 1 pCt, om vervolgens op 2 December tot 1½ pCt te stijgen. De maand December kenmerkt zich door een grote chartale geldbehoefte vanwege de vele transacties, welke dan in de kleinhandelsfeer pleegt te worden gedaan, hetgeen uiteraard op de liquiditeit van de banken een nadelige invloed heeft. Op 4 December bleek de verkrapping reeds weer haar hoogtepunt te hebben overschreden, vermoedelijk tengevolge van het terugstromen van bankbiljetten naar de geldmarktinstellingen, zodat de callgeldnotering weer kon worden verlaagd tot 1 pCt.

Ook in de discontó's voor schatkistpromessen deed deze ontwikkeling zich enigszins gevoelen, omdat het kortlopende December- en Januaripapier thans tegen 1 pCt was aangeboden, zonder echter veel vraag te ontmoeten. De omzetting bleven ook in de overige termijnen uiterst gering. De banken nemen uit liquiditeitsoverwegingen over het algemeen een zeer afwachtende houding aan wegens het vrijwel niet aanwezig zijn van op korte termijn vervallend papier, terwijl zij vrijwel de enige instellingen zijn, die de handel in schatkistpapier bedrijven. Geblokkeerd schatkistpapier van niet-banken is thans, nu de bekende bepaling betreffende de afwikkeling van de geldzuivering, welke herbelegging van dit papier verbodt, een jaar in werking is, niet meer aanwezig. Aan het einde der week waren drie maandspromessen tegen 1½ pCt gevraagd, het ruim aanwezige Junipapier was tegen 17/16 pCt aangeboden, terwijl met uitzondering van de schaarse Julipromessen, die tegen 13/8 pCt aangeboden waren, de overige termijnen eveneens praktisch 17/16 pCt deden.

De staatsfondsenmarkt gaf in de afgelopen week nagenoeg geen koersmutaties te zien. Merkwaardig is het dis-agio, dat de Nederlands-Indische staatsleningen nog altijd doen, ondanks de garantie van het Rijk, zodat bijv. de 3 pCt Ned.-Indische staatslening 1937 A aan het einde der verslagweek slechts 95¹³/₁₆ pCt noteerde, tegen 97¹³/₁₆ pCt voor de langer lopende 3 pCt Ned. staatslening 1937. Objectieve redenen voor dit koersverschil met de Nederlandse staatsleningen zijn stellig niet aanwezig, zodat beleggers door aankoop van deze stukken een beter rendement kunnen behalen dan op de eerstgenoemde categorieën van obligaties.

De aandelenmarkt gaf in de afgelopen week over het algemeen weer koersdalingen te zien, waardoor het herstel,

dat twee weken geleden was ingetreden, en waarvoor moeilijk een verklaring kon worden gevonden, grotendeels weer teniet is gedaan.

Onderstaande koerstabel geeft van het verloop op de aandelenmarkt een duidelijk beeld.

	26 Nov. 1948	3 Dec. 1948
A.K.U.	159	157½
v. Berkel's Patent	122	120½
Lever Bros. Unilever C. v. A.	280	271½
Philips G. b. v. A.	233	233
Koninklijke Petroleum	316½	308½
H.A.L.	164½	160½
N.S.U.	164	161½
H.V.A.	145	157½
Deli Mij C. v. A.	149½	143
Amsterdam Rubber	152½	148
Internatio	193	182½

STATISTIEKEN.

DE NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte balans op 6 December 1948.

Activa.														
Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	<table border="0"> <tr> <td>Hoofdbank</td> <td>f</td> <td>—</td> <td>)</td> </tr> <tr> <td>Bijbank</td> <td>"</td> <td>—</td> <td>)</td> </tr> <tr> <td>Agentsch.</td> <td>"</td> <td>6.000,—</td> <td>)</td> </tr> </table>	Hoofdbank	f	—)	Bijbank	"	—)	Agentsch.	"	6.000,—)	f 6.000,—
Hoofdbank	f	—)											
Bijbank	"	—)											
Agentsch.	"	6.000,—)											
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven, door de Bank gekocht (art. 15, sub 4, van de Bankwet 1948)		—												
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947		1.800.000.000,—												
Beleningen: (incl. voorschotten in rekening-courant op onderpand)	<table border="0"> <tr> <td>Hoofdbank</td> <td>f</td> <td>138.896.495,69*</td> </tr> <tr> <td>Bijbank</td> <td>"</td> <td>370.261,57</td> </tr> <tr> <td>Agentsch.</td> <td>"</td> <td>4.687.806,71</td> </tr> </table>	Hoofdbank	f	138.896.495,69*	Bijbank	"	370.261,57	Agentsch.	"	4.687.806,71				
Hoofdbank	f	138.896.495,69*												
Bijbank	"	370.261,57												
Agentsch.	"	4.687.806,71												
Op effecten, enz.		f 143.954.563,97												
Op goederen en celen		" 966.765,59												
		f 143.954.563,97 *)												
Voorschotten aan het Rijk (art. 20 van de Bankwet 1948)		—												
Boekvoering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947		1.500.000.000,—												
Munt en muntmateriaal:														
Gouden munt en gouden muntmateriaal		f 438.654.261,02												
Zilveren munt, enz.		" 3.766.638,92												
		" 442.420.899,94												
Papier op het buitenland		f 340.399.380,—												
Tegoeed bij correspondenten in het buitenland		" 136.018.570,10												
Buitenlandse betaalmiddelen		" 6.421.119,56												
		" 481.539.069,66												
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds		" 106.850.217,93												
Gebouwen en inventaris		" 2.500.000,—												
Diverse rekeningen		" 208.654.106,14												
		f 4.685.924.857,64												
Passiva.														
Kapitaal		f 20.000.000,—												
Reservefonds		" 12.759.703,05												
Bijzondere reserves		" 54.447.566,03												
Pensioenfonds		" 20.028.360,19												
Bankbiljetten in omloop (oude uitgiften)		" 111.453.255,—												
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgiften)		" 3.071.960.345,—												
Bankassignaties in omloop		" 44.074,02												
Rekening-courant saldo's:														
's Rijks Schatkist		f 312.228.739,71												
Geblokkeerde saldo's van banken		" 66.275.155,87												
Geblokkeerde saldo's van anderen		" 19.016.250,13												
Vrije saldo's		" 790.544.043,59												
		" 1.188.064.209,30												
Diverse rekeningen		" 207.177.145,05												
		f 4.685.924.857,64												

*) Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen

*) Waarvan aan Nederlands-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad no. 99)

Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten

DE NEDERLANDSCHE BANK.
(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal	Papier op het buitenland	Tegood bij corresp. in het buitenland en betaalmiddelen	Wissels, prom. enz. en open marktpapier	Reteningen
30 Dec. '46	700.876	4.434.786	100.816	103	153.109
25 Oct. '48	455.448	346.968	111.952	1	148.140
1 Nov. '48	454.412	345.493	109.412	1	150.625
8 " '48	454.358	337.961	134.353	1	142.266
15 " '48	454.405	349.178	131.833	6	144.502
22 " '48	453.841	341.049	126.819	6	145.716
29 " '48	452.140	339.442	118.401	6	151.228
6 Dec. '48	442.421	340.399	141.140	6	143.955

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldo in rekening-courant			
		's Rijks Schatkist	Geblokkeerde saldi van banken	Geblokkeerde saldi van anderen	Vrije saldi
30 Dec. '46	2.744.151	1.099.855	90.071	43.706	590.158
25 Oct. '48	3.013.841	347.129	70.158	20.404	803.339
1 Nov. '48	3.080.568	303.778	77.258	21.672	762.181
8 " '48	3.047.127	324.105	80.180	19.988	784.153
15 " '48	3.033.069	331.834	81.791	20.204	798.824
22 " '48	3.031.397	362.430	61.881	19.104	782.631
29 " '48	3.087.707	330.271	41.963	17.882	773.754
6 Dec. '48	3.071.950	312.229	66.275	19.016	790.544

NATIONALE BANK VAN BELGIË.
(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Goudvoorraad	Vorderingen o. h. buitenl. i. v. m. betalingsacc.	Tegood op het buitenland	Handelspapier op België en overzeese effecten	Voorschotten op overheidsfondsen	Deel- en pasmunt
16 Sept. 1948	28.136	11.042	427	9.986	303	414
21 Oct. 1948	28.326	12.103	426	8.491	230	458
28 Oct. 1948	28.235	12.232	430	8.960	444	473
4 Nov. 1948	27.980	12.632	431	9.579	463	473
10 Nov. 1948	27.992	12.769	495	9.174	318	486
18 Nov. 1948	27.805	12.674	451	7.680	296	523
25 Nov. 1948	27.782	12.589	422	7.446	308	542

Data	Overheidsfondsen	Totaal activa	Rekening-courant saldi			
			Bankbiljetten in omloop	Schatkist	Buitenlandse banken	Totaal
16 Sept. 1948	657	91.729	81.568	22	2.425	6.251
21 Oct. 1948	770	91.807	81.555	114	2.925	6.234
28 Oct. 1948	776	92.628	81.773	115	2.879	6.864
4 Nov. 1948	786	93.209	82.962	117	2.898	6.226
10 Nov. 1948	795	92.852	82.619	116	2.804	6.258
18 Nov. 1948	804	92.240	81.664	259	2.253	6.558
25 Nov. 1948	814	91.642	81.376	367	2.835	6.288

BANK VAN FRANKRIJK.
(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Disconto's en voorschotten	Voorschotten aan de Staat		
			Vaste	Schatkist	Bezettingskosten Duitsland
26 Dec. 1946	94.817	118.302	59.449	67.900	426.000
10 Nov. 1948	52.817	285.030	125.042	140.000	426.000
18 Nov. 1948	52.817	281.141	125.042	140.800	426.000
25 Nov. 1948	52.817	279.969	125.042	151.200	426.000

Data	Bankbiljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Staat	Diversen
26 Dec. 1946	721.865	63.458	765	62.693
10 Nov. 1948	934.843	162.811	776	160.495
18 Nov. 1948	915.491	168.305	772	166.098
25 Nov. 1948	913.234	178.850	759	176.610

STAND VAN 'S RIJKS KAS.

Vorderingen	23 Nov. 1948	15 Nov. 1948
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederl. Bank N.V.	f 379.897.076,90	f 331.833.750,89
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	" 37.466,98	" 1030.904,02
Kasvorderingen wegens creditverstreking aan het buitenland	" —	" —
Daggeldening tegen onderpand	" —	" —
Saldo der postrekeningen van Rijkscomptabelen	" 502.853.383,35	" 519.086.833,26
Voorschotten op ult. October 1948 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	" 3.455.364,59	" 3.455.364,59
Vorderingen in rekening-courant op Indonesië	" 1173.468.159,86	" 1167.170.484,68
Suriname	" 31.319.272,38	" 31.366.864,09
Ned. Antillen	" —	" —
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	" —	" —
Het staatsbedrijf der P. T. en T.	" —	" —
Andere staatsbedrijven en instellingen	" 261.938.589,12	" 262.916.000,46

Verplichtingen	23 Nov. 1948	15 Nov. 1948
Voorschot, door De Nederl. Bank N.V. verstrekt	" —	" —
Voorschot, door De Nederlandsche Bank N.V. in rekening-courant verstrekt	" —	" —
Schuld aan de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	" —	" —
Schatkistbiljetten in omloop	f 1683.593.100,—	f 1672.493.100,—
Schatkistpromessen bij De Nederlandsche Bank N.V. ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	" 1800.000.000,—	" 1800.000.000,—
Schatkistpromessen in omloop (rechtstreeks bij De Nederl. Bank N.V. is geplaatst nihil) f 5.974,2 m/m w.o. garantie Bretton Woods f 804 mill.	" 5170.500.000,—	" 5134.600.000,—
Daggeldeningen	" —	" —
Muntbiljetten in omloop	" 141.515.775,—	" 142.649.147,50
Schuld op ultimo October 1948 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	" —	" —
Schuld in rek.-courant aan:	" —	" —
Indonesië	" —	" —
Suriname	" —	" —
Ned. Antillen	" 1.740.645,92	" 1.740.645,92
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	" 32.912.045,95	" 34.446.900,30
Het staatsbedrijf der P. T. en T.	" 664.872.105,49	" 649.569.814,89
Andere staatsbedrijven	" —	" —
Schuld aan diverse instellingen in rekening met 's Rijks Schatkist	" 2193.539.660,44	" 2222.758.219,74

NATIONALE BANK VAN ZWITSERLAND.
(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Buitent. wissels	Disconto's en voorschotten	Effecten	Biljetten in omloop	Andere crediten
31 Dec 1946	4.949,9	158,0	238,7	52,7	4.090,7	1.113,7
15 Nov. 1948	5.764,5	209,8	129,4	47,6	4.207,9	1.442,3
23 Nov. 1948	5.766,6	220,9	129,2	47,6	4.203,9	1.454,2
30 Nov. 1948	5.803,3	206,5	137,5	47,6	4.345,2	1.342,5

DE KOLENPOSITIE VAN NEDERLAND¹⁾.
(in 1.000 kg)

Maand	Productie Limburgse mijnen	Verzonden voor binnenlandse behoefte	Invoer
Gem. 1947	842.029	648.215	298.130
Jan. 1948	954.020	694.217	208.550
Febr. 1948	869.419	646.250	244.269
Maart 1948	952.711	702.449	407.238
April 1948	961.346	713.202	241.049
Mei 1948	838.631	612.203	200.099
Juni 1948	941.886	672.741	290.396
Juli 1948	957.505	708.580	341.322
Aug. 1948	888.954	629.159	306.625
Sept. 1948	894.539	632.896	298.646
Oct. 1948	930.868 ²⁾	669.811 ²⁾	347.287 ²⁾

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin van het C. B. S.“.
²⁾ Voorlopige gegevens.

OVERZICHT DER LAATSTE VIER VERKORTE BALANSEN VAN DE NEDERLANDSCHE BANK.
(in miljoenen guldens).

Actief	data	15-11-'48	22-11-'48	29-11-'48	6-12-'48	Passief	data	15-11-'48	22-11-'48	29-11-'48	6-12-'48
Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto		— ¹⁾	— ¹⁾	— ¹⁾	— ¹⁾	Kapitaal		20,0	20,0	20,0	20,0
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven door de Bank gekocht		—	—	—	—	Reservefondsen		12,8	12,8	12,7	12,8
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947		1.800,0	1.800,0	1.800,0	1.800,0	Bijzondere reserves		54,4	54,5	54,4	54,4
Beleggingen		144,5 ²⁾	145,7 ²⁾	151,2 ²⁾	144,0 ²⁾	Pensioenfonds		20,0	20,0	20,0	20,0
Voorschotten aan het Rijk		—	—	—	—	Bankbiljetten in omloop (oude uitgiften)		112,9	112,3	111,8	111,5
Boekvoordering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947		1.500,0	1.500,0	1.500,0	1.500,0	Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgifte)		3.033,1	3.031,4	3.087,7	3.071,9
Munt en muntmateriaal:						Bankassigaties in omloop		0,2	0,1	0,1	—
Gouden munt en gouden muntmateriaal		451,3	450,5	448,6	438,6	Rekening-courant saldo's:					
Zilveren munt, enz.		3,2	3,3	3,5	3,8	's Rijks Schatkist		331,8	362,4	330,3	312,2
Papier op het buitenland		349,2	341,1	339,4	340,4	Geblokkeerde saldo's van banken		81,8	61,9	42,0	66,3
Tegoed bij correspondenten in het buitenland		125,9	120,9	112,3	135,0	Geblokkeerde saldo's van anderen		20,2	19,1	17,9	19,0
Buitenl. betaalmiddelen		5,9	6,0	6,1	6,1	Vrije saldo's		798,8	782,6	773,7	790,6
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds		102,8	105,9	106,0	106,8	Diverse rekeningen		229,5	229,8	230,4	207,2
Gebouwen en inventaris		2,5	2,5	2,5	2,5						
Diverse rekeningen		230,2	231,0	231,4	208,7						
		4.715,5	4.706,9	4.701,0	4.685,9			4.715,5	4.706,9	4.701,0	4.685,9
¹⁾ Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen		¹⁾ —	¹⁾ —	¹⁾ —	¹⁾ —	Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten		142,7	141,8	142,7	142,4
²⁾ Waarvan aan Ned.-Indië (Wet van 15-3-'33 Staatsblad no. 99)		²⁾ 36,9	²⁾ 36,9	²⁾ 36,9	²⁾ 36,9						

N.V. DE PLAATWELLERIJ

gevestigd te VELSEN.

UITGIFTE van

f 786.800,— nominaal aandelen

in coupures van f 1050,— en f 350,— nominaal, ten volle delende in de winst over het boekjaar 1949 en volgende jaren.

Ondergetekenden berichten, dat zij de inschrijving op bovengenoemde aandelen, uitsluitend voor aandeelhouders, openstellen op:

DONDERDAG, 16 DECEMBER 1948

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur, te AMSTERDAM, ROTTERDAM en 's-GRAVENHAGE bij

DE TWENTSCHE BANK N.V.,
te AMSTERDAM en 's-GRAVENHAGE bij de
BANK VAN VLOTEN EN DE GIJSELAAR N.V.

tot de koers van 110 pCt.

op de voorwaarden van het prospectus d.d. 8 December 1948.

Prospectussen en inschrijvingsformulieren zijn bij de kantoren van inschrijving verkrijgbaar.

DE TWENTSCHE BANK N.V.
BANK VAN VLOTEN EN DE GIJSELAAR N.V.

AMSTERDAM, 8 December 1948.

Maakt gebruik

van onze speciale rubriek „Vacatures” voor het oproepen van sollicitanten voor leidende functies.

De laatste ronde...

Het Zuid- en Midden-Amerika-nummer van Groothandel verschijnt 18 Dec. a.s. U kunt deze unieke kans om nieuwe relaties aan te knopen nog grijpen, indien U vandaag nog Uw advertentietekst inzendt. Voor vertaling in het Spaans wordt door ons gezorgd.

KONINKLIJKE NEDERL. BOEKDRUKKERIJ
H. A. M. ROELANTS, SCHIEDAM
POSTBUS 42 — TELEFOON 69300

DE TWENTSCHE BANK N.V.

MAANDSTAAT OP 30 NOVEMBER 1948

Kas, Kassiers en Daggeldelingen	f 12.458.457,07
Nederlands Schatkistpapier	583.780.532,68
Ander Overheidspapier	5.467.816,73
Wissels	803.067,08
Bankiers in Binnen- en Buitenland	15.077.928,35
Effecten en Syndicaten	1.566.967,18
Prolongatiën en Voorschotten tegen Effecten	8.563.695,38
Debiteuren	113.077.779,78
Deelnemingen (incl. Voorschotten)	9.300.658,56
Gebouwen	3.500.000,—
Belegde Reserve voor Verleende Pensioenen	908.009,23
	f 754.504.912,04

Kapitaal	f 42.245.000,—
Reserve	14.000.000,—
Bouwreserve	3.000.000,—
Deposito's op Termijn	82.476.282,43
Crediteuren	593.240.499,63
Kassiers en Genomen Daggeldelingen	692.513,66
Overlopende Saldi en Andere Rekeningen	17.942.607,09
Reserve voor Verleende Pensioenen	908.009,23
	f 754.504.912,04

Vacatures

Gevraagd voor de Rijksoverheid

doctorandi economie

voor werkzaamheden op het gebied van:

- Internationaal betalingsverkeer
- Im- en Export
- Beroepsclassificatie
- Statistiek
- Research betreffende bedrijfseconomische en -financiële vraagstukken en conjunctuur-verschijnselen.

Sollicitaties aan de **CENTRALE PERSONEELSDIENST**, BINNENHOF 4, DEN HAAG, onder motto L/Ec.-51 met vermelding van letter der categorie waarvoor men solliciteert.

Vooraanstaande Im- en Exportfirma te Amsterdam, zoekt voor spoedige indiensttreding een **adjunct-directeur**

vóór wie de mogelijkheid bestaat om na een inwerktijd een directeursplaats in te nemen.

Slechts zij, die beschikken over een ruime ervaring op het gebied van im- en exportzaken komen voor deze functie in aanmerking. Vereist wordt het beheersen der moderne talen in woord en schrift. Kennis van boekhouden is gewenst. Leeftijd 30—35 jaar.

Daarvoor in aanmerking komende kandidaten zullen worden uitgenodigd voor een psychologisch onderzoek door de Nederlandsche Stichting voor Psychotechniek, Wittevróuwenkade 6, Utrecht.

Eigenhandig geschreven brieven, met volledige inlichtingen over opleiding en practijk, onder vermelding van leeftijd en vergezeld van twee pasfoto's (van voren en opzij) onder no. ESB 1320, bureau van dit blad, postbus 42, Schiedam.

Aan het Diakonessenhuis te Groningen wordt gevraagd een

administrateur-econoom

Bij voorkeur Ned. Herv. (rechtz.). Gégadigden gelieven hun sollicitaties met uitvoerige referenties binnen 3 weken na de verschijning van dit blad te richten aan de Geneesheer-Directeur. Persoonlijk bezoek alleen na oproeping.

Bekend Economisch Adviesbureau met bekende economische en juridische medewerkers is bereid voor vooraanstaande werkgeversorganisaties

secretariaatswerkzaamheden

te verrichten. Ook bestaat gelegenheid tot het uitvoeren van individuele opdrachten en het verlenen van bemiddeling bij overheidsinstanties, mits van enige importantie.

Brieven onder lett. K.K.B. aan Adv.-Bur. Nijgh & van Ditmar, Parkstraat 27, Den Haag.

Annonces voor het volgend nummer

dienen uiterlijk Maandag 13 Dec. a.s. in het bezit te zijn van de administratie, Lange Haven 141, Schiedam

Nederlandsch Indische Handelsbank, N.V.

Amsterdam — Rotterdam — 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

VERKOOP

bij openbare inschrijving van het bedrijf,
te Nijmegen gelegen, der

N.V. Export Papierfabriek.

A. VAN SCHUYLENBURCH, Notaris te Nijmegen, optredend voor

HET NEDERLANDSE BEHEERSINSTITUUT

deelt mede, dat — in afwijking van vroegere publicaties — tot en met 31 December 1948 gelegenheid bestaat **INSCHRIJVINGSVOORWAARDEN** en **BILJETTEN** aan te vragen te zijnen kantore, Prins Bernhardstraat 1 (Tel. 25224), voor de openbare verkoop van bovenvermeld bedrijf.

De **INSCHRIJVINGSBILJETTEN** moeten thans uiterlijk 15 Februari 1949 zijn ingeleverd bij genoemde Notaris. Inlichtingen bij genoemde Notaris en het Accountantskantoor **VEKEMANS & BERK** te Nijmegen. St. Annastraat 23, Tel. 26367.

Verzendt per
VAN GEND & LOOS
Vervoer in één hand
door 't gehele land

MAXIMUM SERVICE. MINIMUM KOSTEN

Economisch - Statistische Berichten

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon: Redactie en Administratie 38040. Giro 8408.
Bankiers: R. Mees en Zonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Economie, 14, Universiteitstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland f 26*, per jaar, voor België/Luxemburg f 28 per jaar, te voldoen door storting van de tegenwaarde in francs bij de Banque de Commerce te Brussel. Overzeese gebiedsdelen (per zeepost) f 26, overige landen f 28 per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Aangeleekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam (W.).

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 6).